BOERENLANDROUTES
10 wandel- en fietsroutes

Samen maken we ons sterk voor de natuur

Boeren van Campina en boswachters van Natuurmonumenten maken zich samen sterk voor meer biodiversiteit op het platteland. En dat is belangrijk, want wij kunnen niet zonder de natuur. Ga het zelf ontdekken op een van de boerenlandroutes van Natuurmonumenten die je tegenkomt in dit boekje.

Natuurmonumenten

CBF ERKEND GOED DOEL

SAMEN STERK VOOR DE NATUUR

10 WANDEL- EN FIETSROUTES VOOR JOU GESELECTEERD. VEEL PLEZIER!

Campina ANNO 1871

Campina is partner van

Natuurmonumenten

Campina en Natuurmonumenten hebben de handen ineengeslagen om de Nederlandse natuur op en om de boerderij te versterken. En dat is nodig, want onze Nederlandse natuur kan alle hulp gebruiken. Daarom werken boer en boswachter samen aan de natuur op het boerenland. Zij zoeken naar verbeteringen die goed zijn voor zowel de natuur als voor de bedrijfsvoering van de boer. Ga het op één van onze boerenlandroutes zelf eens bekijken.

4	Wandelroute Hackfort, vlakbij Vorden	Gelderland
11	Weidevogel fietsroute De Wieden	Overijssel
16	Boerenfietsroute over het Rotterdams platteland, tussen Delft en Rotterdam	Zuid-Holland
24	Rondom Loenen	Gelderland
30	Fietsroute Greidhoeke: Skrok, Skrins en de Lionserpolder	Friesland
34	Wandelroute De Krang	Gelderland
39	Wandeling Veluwemeerkust-Hulshorst	Gelderland
43	Wandelroute Eemland, vlak bij Eemnes	Utrecht
47	Fietsroute landgoed Nijenburg, Bergermeerpolder en Loterijlanden, vlak bij Alkmaar	Noord-Holland
51	Weidevogelroute op het Rotterdams platteland	Zuid-Holland

16,4 km
Gelderland

Wandelroute Hackfort, vlakbij Vorden

Een prachtige wandeling door een typisch Achterhoeks landschap. Op landgoed Hackfort vind je nog eeuwenoude en door houtwallen omgeven akkers, hakhoutbosjes, poelen en historische boerderijen. Bezoek de watermolen, de kasteeltuin en kom even heerlijk bij in de Keuken van Hackfort; de brasserie in het gerestaureerde koetshuis.

Startpunt

NS station Vorden
Stationsweg 31, 7251 EL Vorden (GD)
T (0575) 555 560

Neem vanuit Zutphen de N319 richting Winterswijk/ Vorden. Rij in Vorden door het centrum en sla op de rotonde linksaf. Naast het NS-station is een parkeerplaats. Ook vanuit Doetinchem en Winterswijk kom je op de rotonde vlakbij station Vorden.

16,4 km
De route is ook beschikbaar in de route-app van Natuurmonumenten via nm.nl/wandel/app (gratis voor leden).

Honden welkom, mits aangelijnd
Aan de rand van Vorden is klein hondenlosloopgebied, rest van de wandeling honden aangelijnd houden aub.

Brasserie De keuken van Hackfort
Baakseweg 6, RH Vorden
T (0575) 555 015
http://keukenvanhackfort.nl/

- **Rustpunt de Rietberg**
  Baakseweg 12, 7251 RH Vorden
  T (0575) 553 737
- **Watermolen Hackfort**
  Baakseweg 10, 7251 RH Vorden
- **Kasteel Hackfort**
  Baakseweg 8, 7251 RH Vorden

1 Startpunt

Deze route start bij station Vorden maakt deel uit van het wandelnetwerk Achterhoek en is gemarkeerd met de blauwe pijltjes van het wandelnetwerk.

2 Kasteel Vorden

Vanaf hier kun je, voorbij de rotonde, kasteel Vorden zien liggen. Het is in particulier eigendom.

3 Eken en klimop

Verderop langs de route, na het hondenlosloopgebied, zie je dat de eiken langs het pad flink begroeid zijn met klimop. In het najaar komen veel bijen en andere insecten snoepen van de nectar en het stuifmeel van de bloeiende klimop. In de winter zijn de zwarte bessen voedsel voor veel vogels. Er zijn ook plekken op landgoed Hackfort waar de klimop juist van de eiken wordt weggehaald. Met name langs verkeerswegen waar bomen vaak worden gecontroleerd. Door klimop zou je soms beschadigingen van de stam niet kunnen zien.

4 Kampen of bolle akkers

Op landgoed Hackfort wandel je in een typisch Achterhoeks landschap. Het is kleinschalig en vol afwisseling, met weilanden, hakhoutbosjes en eikensingels die de kleine akkers omzomen. Deze akkers, oude essen of ook wel kampen genoemd, hebben een bolle vorm en liggen duidelijk hoger dan het pad. Je ziet ze hier langs de route. Doordat boeren eeuwenlang schapenmest met heideplaggen op de akkers aanbrachten, kwamen deze akkers of essen hoger te liggen. Ze werden vooral aangelegd op dekzandkopjes: kleine, door natuurlijke omstandigheden gevormde heuveltjes, dei van nature al één tot vijf meter boven het omringende gebied uitstaken.

5 Veengoot

Je steekt tweemaal de Veengoot over. Dit is voor het grootste deel een gegraven geul. Tussen 1926 en 1940 werd deze nog gedeeltelijk uitgediept en rechtgetrokken. Dit gebeurde in het kader van een werkverschaffingsproject en het had tot doel om wateroverlast en overstromingen in het gebied tegen te gaan. Behalve de Veengoot werd toendertijd ook de Baakse Beek uitgediept. Inmiddels heeft de natuur sterk te lijden onder verdroging en neemt het waterschap allerlei maatregelen om het water juist langer vast te houden in het gebied. Op verschillende plekken in de Veengoot zie je nu stuwen die er voor moeten zorgen dat het water langer wordt vastgehouden.

6 Poelen

Aan de linkerkant van het pad zie je in het weiland een drinkpoel liggen. Vroeger waren er veel van dit soort poelen, maar deze raakten in de loop der jaren steeds vaker vervangen door zogenaamde weidepompen; dit zijn een soort zelfbedieningskranen voor het vee. De oorspronkelijke drinkpoelen werden gedempt - vaak met huisafval.
Vanaf de jaren '80 van de vorige eeuw heeft Natuurmonumenten weer een aantal poelen opengemaakt. Ze werden leeggeschept en het afval werd afgevoerd. Deze ontwikkeling is van levensbelang voor amfibieën. Soorten als de bruine en groene kikker, de gewone pad en de water- en kamsalamander leggen hier hun eitjes. Nu hoor je in het voorjaar en de zomer vaak weer het zachte gekwaak van padden.
Aangekomen bij routepaal C49 kun je linksaf naar het café in Wichmond. Voor het vervolg van de route blijf je de blauwe pijlen volgen.

7 Landgoed Suideras

Landgoed Suideras grenst al zo´n vijf eeuwen aan Hackfort. In 1662 werd het landgoed omschreven als een 'plaisante havesaete'. Een havezate is een versterkt huis, hof of hoeve. In de 17e eeuw moest je een havezate bezitten om lid te mogen worden van een ridderschap.
In tegenstelling tot landgoed Hackfort, dat steeds binnen één familie is gebleven, veranderde landgoed Suideras regelmatig van eigenaar - meestal vanwege geldgebrek. Er woonden bekende geslachten als Van Suderaes, Van Goltstein, Van Eck, Van Heeckeren en Ruys de Beerenbrouck. Het huidige landhuis werd eind 19e eeuw gebouwd. Het is in particulier bezit van de erven Van Nispen tot Sevenaer- Ruysch de Beerenbrouck.
De directe omgeving van het huis is niet toegankelijk. Daar waar het pad overgaat in een klinkerweg kom je het landgoed Hackfort weer binnen.

8 Dorsmolenhuisje

Direct naast de parkeerplaats zie je een gebouwtje. Het is een dorsmolenhuisje. Het werd gebouwd in opdracht van de 'Coöperatieve Vereeniging Onderlinge Stoomdorserij Hackfort en Omstreken'. Deze vereniging beheerde een gemeenschappelijke dorsmolen. Buiten het dorsseizoen werd de molen gestald in deze schuur. In de nazomer trokken de machinist, in de volksmond 'dorskeerl' genoemd, en de zogenaamde inlegger met de dorsmachine langs de boerderijen om daar het geoogste graan te dorsen. Natuurmonumenten restaureerde de schuur met steun van de Maatschappij voor den Werkenden Stand Amsterdam. Op zondag is de deur open en kun je een kijkje nemen in de schuur. De dorsmolen die er nu staat opgesteld heeft Natuurmonumenten te leen van het Frysk Landbouwmuseum. De oorspronkelijke dorsmolen van Hackfort bestaat niet meer, de molen op de foto is van elders.

9 Watermolen

De watermolen van Hackfort dateert uit 1700. De molen is iedere zaterdag in bedrijf dankzij een groep vrijwillige molenaars. Mits er voldoende water in de beek staat. Meestal wordt er graan gemalen, maar de molenaars kunnen de molen ook ombouwen tot zaagmolen. Zo konden de bewoners van Hackfort hun kachelhout laten zagen.

De molen wordt aangedreven door het water uit de Baakse beek. Toen Natuurmonumenten in 1981 per legaat eigenaar werd van Hackfort kwam daarmee ook de molen in haar bezit. De molen stond toen al jarenlang stil, het gebouw en het rad waren in slechte staat. Bovendien was het waterniveau van de Baakse Beek te laag om de molen aan te kunnen drijven. In 1998 kreeg de molen een nieuw rad en nieuwe molenstenen. Toen ook het Waterschap Rijn en IJssel maatregelen nam en een stuw in de beek plaatste om het waterpeil te kunnen reguleren, kon de molen weer draaien.

10 Kasteel en koetshuis

Links zie je het indrukwekkende kasteel Hackfort. De oudste vermelding dateert uit de 14e eeuw, het 'Goet to Hacvorte' was toen niet meer dan een versterkte woontoren.

Twee stoere torens herinneren aan de burcht waar Hackfort later tot uitgroeide, compleet met poortgebouw en slotgracht. De huidige vorm van het kasteel is van later datum. In het gebouw rechts van het kasteel bevonden zich vroeger de tuinmanswoning, oranjerie en het koetshuis. Nu vind je er brasserie de Keuken van Hackfort [https://keukenvanhackfort.nl/] .

Eeuwenlang was het kasteel in bezit van de adellijke families Van Hackfort en Van Westerholt. Hun portretten sieren nog de muren van de concertkamer van het kasteel. De laatste telgen uit de adellijke families waren barond Arend en zijn vier zusters, de freules Emma, Clara, Zus en Sannie. Ze bleven alle vijf kinderloos. Toen de laatste barones in 1981 overleed, kreeg Natuurmonumenten het landgoed. Daarbij bepaalden zij dat het landgoed met al zijn landerijen en boerderijen één geheel moest blijven. Eén zaal in het kasteel moest beschikbaar blijven voor culturele evenementen voor de bevolking van Vorden. Dat gebeurt in de huidige Van Westerholtzaal, die kan worden afgehuurd via de Keuken van Hackfort [https://keukenvanhackfort.nl/].

In het kasteel bevindt zich nu een 5-tal vakantiesuites [www.buitenlevenvakanties.nl/hackfort] .

In de Keuken van Hackfort [https://keukenvanhackfort.nl] kun je heerlijk en eerlijk eten. Veel van de producten die worden gebruikt in de keuken komen vers uit de naastgelegen moestuin, de Hof van Hackfort. Puur genieten dus! Deze historische moestuin leverde ooit de groenten, fruit en bloemen voor de adellijke kasteelbewoners. Natuurmonumenten heeft de tuin in haar oude glorie hersteld. Er groeien (bijna) vergeten groentensoorten als aardpeer, snijbiet en kardoen. Tussen de

groenten groeit een rijke verzameling aan keukenkruiden en kleurige bloemen. Een groep vrijwilligers onderhoudt de Hof van Hackfort en is in het seizoen aanwezig op dinsdag, woensdag en donderdag om tekst en uitleg te geven. Daar hoef je als bezoeker echter niet op te wachten, want je kunt de prachtig aangelegde tuin elke dag bezoeken. Loop je iets verder dan zie je achter de herstelde tuinschuur het vijvertheater liggen, geschikt voor zomerse openluchtconcerten.
De appartementen zijn de huur via Buitenlevenvakanties.nl, voor het huren van de zaal kun je contact opnemen met de Keuken van Hackfort.

11 Graan, bloemen en vogels

Twee van de historische boerderijen op het landgoed werden verbouwd tot woonboerderij voor zorginstelling Urtica de Vijfsprong: 't Hofhuis en de Hoogkamp. Urtica de Vijfsprong en andere biologische boerderijen verbouwen graansoorten zoals gerst, haver en rogge. Ze doen dat op een natuurvriendelijke manier. Daardoor zie je 's zomers klaprozen, korenbloemen, kamille en akkervioolties de akkers opfleuren. Dit trekt op zijn beurt weer allerlei akkervogels aan. Je ziet en hoort hier soorten zoals de geelgors, groenling en soms patrijzen. De geelgors is er het hele jaar door en broedt in de omgeving. Hij is herkenbaar aan het deuntje dat wel wat lijkt op de eerste tonen van de bekende 5e symfonie van Beethoven.

12 Weilanden

Deze weilanden worden op een natuurvriendelijke manier beheerd. Elk detail is belangrijk!. Zo zul je hier weinig creosoot-palen tegenkomen; hekpalen die met een teerproduct zijn behandeld. De rasterpalen rondom deze weilanden zijn vaak gemaakt van onbehandeld hardhout uit de omgeving, zoals eiken- of kastanjehout. De palen hebben ook een functie als nestelplaats voor wilde bijen en wespen. Deze insecten leggen hun eitjes in scheuren, spleten en oude boorgangen van kevers. Bij de graslandpercelen die Natuurmonumenten beheert komt de opbrengst op de tweede plaats. Bestrijdingsmiddelen worden niet gebruikt en de bemesting is beperkt. Zo ontstaan hooilanden vol bloemen, die vlinders en andere insecten aantrekken.

13 Eindpunt

Je bent bijna aan het einde van de wandeling gekomen. Je kunt even op adem komen bij een van de horeca-gelegenheden verderop langs de winkelstraat. De route voert je vanaf dit punt terug naar het station.
Wij hopen dat je een plezierige wandeling hebt gehad en zien je graag terug in een van onze natuurgebieden.

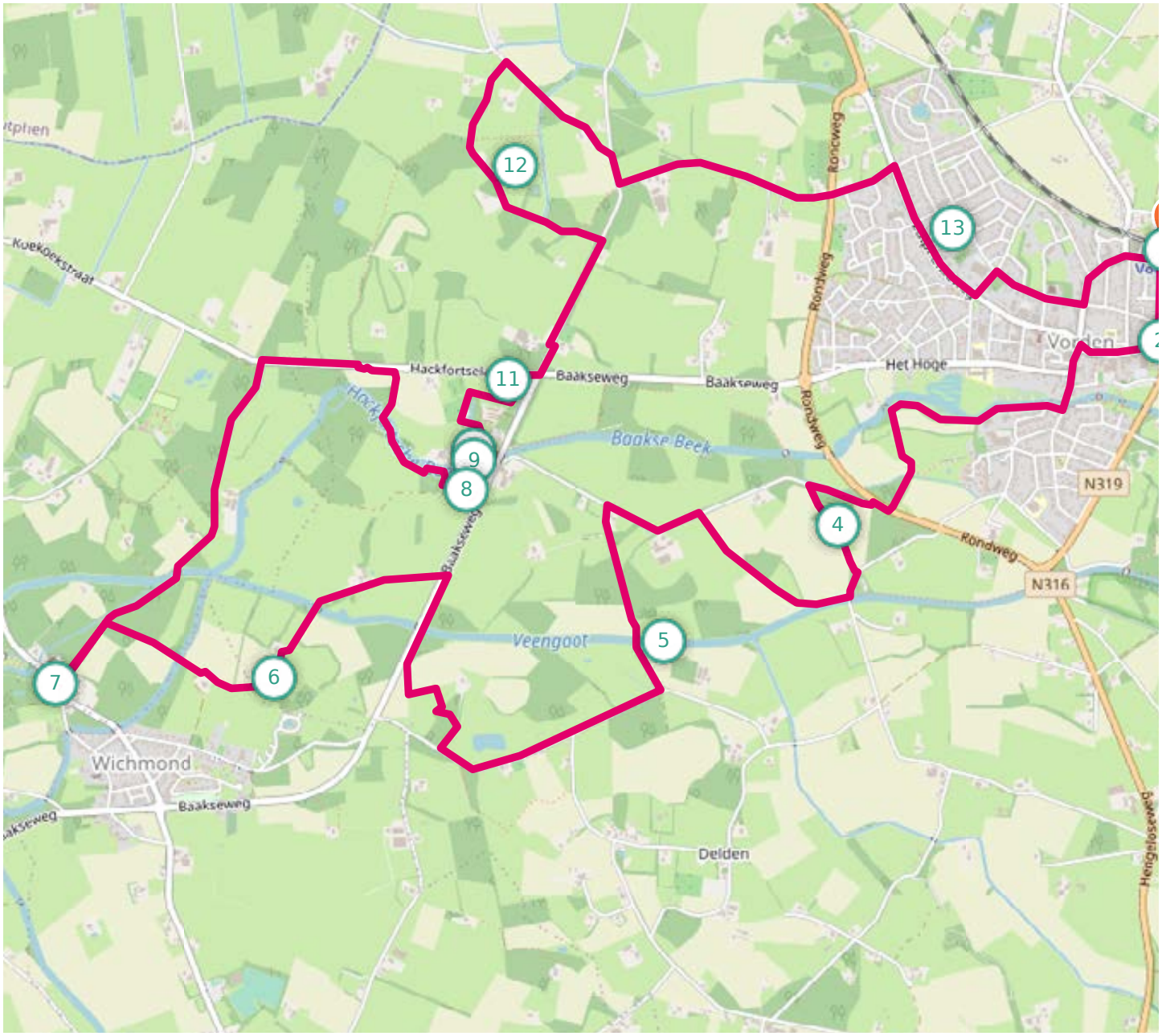
12
13
11
9
8
4
5
6
7
Baakseweg
Baakse Beek
Veengoot
Rondweg
N319
N316
Het Hoge
Wichmond
Delden

Boer en boswachter versterken samen de natuur op en rondom het boerenerf

Boer Pieter Brouwer en boswachter Esther Rust werken regelmatig samen om de natuur op en rondom het boerenerf te versterken. Ze zijn het erover eens dat ze samen het landschap maken: “Het is dus heel logisch om samen te werken.”

Het contact tussen Pieter en Esther is ontstaan dankzij zo’n 3 hectare kruidenrijk grasland dat Pieter van Natuurmonumenten pacht. Pieter: “In het voorjaar, wanneer ik op het punt sta om het weiland te maaien, krijg ik hulp van Natuurmonumenten met het zoeken naar reekalfjes en andere wilde dieren op het land. Met een drone worden de dieren opgespoord en vervolgens naar omliggende natuur gebracht. Zo creëren we samen een veilige plek voor deze dieren”.

33,9 km
Overijssel

Weidevogel fietsroute De Wieden

Buitelende kieviten en jubelende wulpen; dat is voorjaar in De Wieden. Fiets langs de mooiste weidevogelgebieden, waar alle weidevogels nog voorkomen. Deze fietsroute van 34 kilometer volgt het fietsknoopuntennetwerk. Start bij bezoekerscentrum De Wieden en ontdek de mooiste weidevogelgebieden van De Wieden, onderdeel van Nationaal Park Weerribben-Wieden.

Startpunt

Bezoekerscentrum De Wieden
Beulakerpad 1, 8326 AH Sint Jansklooster (OV)
T (0527) 205 660
bcdewieden@natuurmonumenten.nl

Volg vanaf de snelwegen in de regio de borden voor Weerribben-Wieden. Daarna wordt Bezoekerscentrum De Wieden verder op de borden aangegeven.

OV

Bus naar Sint-Jansklooster vanaf het NS-station Zwolle.

33,9 km
De route is ook beschikbaar in de route-app van Natuurmonumenten via nm.nl/wandel/app (gratis voor leden).

Wat hebben weidevogels nodig?

- Plas-dras weiland: door hoge waterstand in winter en voorjaar is de bodem zacht. Dan kunnen ze goed zoeken naar voedsel met hun lange snavel.
- Flauw oplopende slootoevers met veel oeverplanten.
- Veel regenwormen.
- Maaien na half juni, zodat de kuikens vliegvlug kunnen worden.

Aanpassingen vanwege coronavirus
Let op! Door corona kan de situatie bij het pontje van Jonen wijzigen. Kijk voor de actuele situatie op https://havensweerribbenwieden.nl/fietsveer-jonen/

1 Start

Je start en eindigt je route bij Bezoekerscentrum De Wieden. Ga naar knooppunt 75.Bij het bezoekerscentrum kun je nog even koffie drinken of iets navragen. De benen strekken, na afloop van de fietstocht? Loop dan de korte wandeling over het vlonderpad. De broedvlotjes van de zwarte sterns liggen pal naast het uitkijkpunt aan de Beulakerwijde.

2 Wulp

Je bent bij knooppunt 75, ga naar 51.De balts van de wulp (snavel wijst naar navel) is een typische golvende vlucht met trillende vleugels. Bij iedere hoogtewinning loopt zijn zang op. 'Wuurlie-wuurlie-wuurlie' eindigt op het hoogtepunt in een triller.

3 Graspieper

Je bent bij knooppunt 51, ga verder naar 52.Op het hoogtepunt van zijn baltsvlucht laat de graspieper zich als een 'parachute' naar beneden vallen.

4 Watersnip

Je bent bij knooppunt 52, ga verder naar 53.Bij het imponeren van de vrouwtjes laat het mannetje watersnip zich geleidelijk omlaag vallen. De wijd gespreide staartveren maken dan een karakteristiek 'mekkerend' geluid. Vandaar zijn naam 'hemelgeit'.

5 Knooppunt 53

Je bent bij knooppunt 53, ga naar 60.

6 Scholekster

Je bent bij knooppunt 60, ga naar 62.Wanneer een roofdier het nest nadert, doet de scholekster alsof hij vleugellam is. Met afhangende vleugels lokt hij belagers weg. Eenmaal op afstand vliegt hij weg.

7 Zomertaling

Dit is knooppunt 62, volg nu 64.De aanwezigheid van een ‘doelloos’ drijvend zomertaling mannetje verraadt dat er ergens een vrouwtje zit te broeden.

8 Grutto

Ga hier bij knooppunt 64 verder naar 67.Staand op een paal houden de mannetjes gevaar voor de kuikens in de gaten. Grutto’s kunnen 10 tot 15 jaar oud worden!

9 Tureluur

Volg na knooppunt 67 nummer 66.De tureluur is een druktemaker. Tijdens de balts kunnen meerdere tureluurs achter elkaar aanrennen en vechten.

10 Kievit

Bij knooppunt 66 ga je verder naar 63.De kievit is een echte oogjager. Met kleine pasjes loopt hij door het gras op zoek naar prooi. Kort gras is dan een voorwaarde. Vandaar dat de kievit als één van de eerste weidevogels broedt.

11 Aalscholver

Fiets van knooppunt 63 naar 94.Opvallende zwarte prehistorisch aandoende vogel. Vooral herkenbaar aan de manier waarop hij z’n vleugels droogt na een duik in het water: wijduit zittend op een paal. Aalscholvers zijn de eerste vogels die in het voorjaar met hun nest beginnen. Ze broeden in kolonies en maken hun nest hoog in de bomen. De aalscholverkolonie bij de Bakkerskooi in De Wieden is de oudste van Nederland.

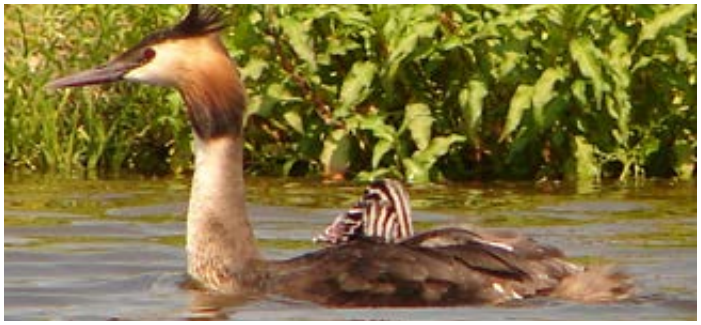

12 Fuut

Bij knooppunt 94 ga je naar 82.Wie ze voor de camera krijgt heeft geluk: de gestreepte jongen op de rug van moederfuut. Ook het verenkleed van futen is prachtig. En natuurlijk houden vogelliefhebbers even stil voor hun bijzondere baltsritueel.

13 Weidevol

Hier ben je bij knooppunt 82 en ga je verder naar 81. Natuurmonumenten werkt in de Barsbekerbinnenpolder nauw samen met Weidevol. Het is een prachtige combinatie van biologische landbouw en natuur. Er zijn vergaderruimtes met een adembenemend uitzicht. Ook kun je bij Weidevol terecht voor een excursie, een kinderhoek, en een koffiecorner. Fiets je richting Heetveld, De Krieger en dan richting Zwartsluis dan kom je er vanzelf langs: Oppen Swolle 23, 8064 PZ Zwartsluis.

14 Ooievaar

Van knooppunt 81 fiets je naar het startpunt: bezoekerscentrum De Wieden.De ooievaar was in Nederland bijna uitgestorven. Met de hulp van veel mensen is dat voorkomen. Op speciale nestpalen bouwen ze veilig hun nest. In De Wieden gaat het nu zo goed met de ooievaars dat ze al op meerdere natuurlijke plekken een nest maken.

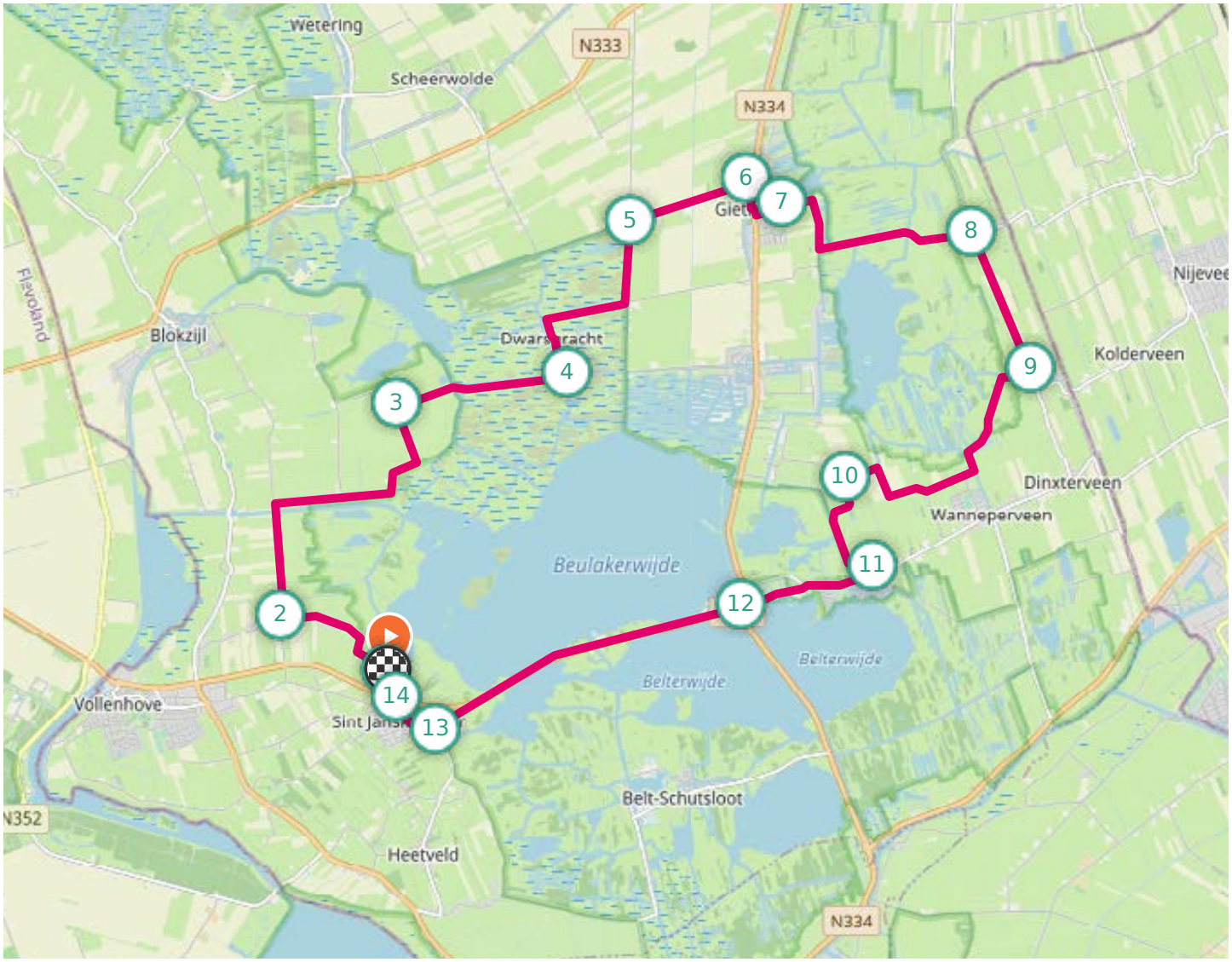

Boer en boswachter heten je welkom op het boerenland!

Wat ontzettend leuk dat jij het mooie boerenland in Nederland gaat verkennen.
Een levend boerenland zorgt voor een plek waar je eindeloos kunt struinen en ontstressen.
Waar is dat fijner dan daar waar het bulkt van de bloemen, vlinders, wilde bijen en vogels?
Wist je dat je met de inhoud van je winkelmandje kunt bijdragen aan zo'n boerenland?
Dat kan door eerlijk duurzaam geproduceerd voedsel te kopen; dat zorgt namelijk voor een levend boerenland. In dit boekje hebben we 10 mooie boerenlandroutes voor je op een rij gezet. Op sommige plekken kun je producten kopen direct van de boer.

Ga eropuit, maak kennis met het platteland en met de boeren die er met hart voor de natuur werken. Wandel of fiets door ons mooie boerenland en ontdek het zelf. Veel plezier!

Natascha Hokke
Boswachter

38,5 km
Zuid-Holland

Boerenfietsroute over het Rotterdams platteland, tussen Delft en Rotterdam

Boer en boswachter wijzen jou de weg op het Rotterdams platteland! Spring op de fiets, neem een boodschappentas én verrekijker mee. Verwonder je over het eeuwenoude boerenland rondom Rotterdam. In Rotterdam is genoeg te beleven. Maar ook net buiten de stad kun je je hart ophalen. De fietsroute brengt je door een landschap vol weilanden, boerderijen, koeien en andere dieren.

Startpunt

Fietsenstalling metrostation Rodenrijs
Stationsweg 2
2651 BH Berkel en Rodenrijs

OV

Vanaf Rotterdam CS reis je naar metrohalte Rodenrijs. Vanaf hier is het ongeveer 20 tot 30 minuten lopen

38,5 km
De route is ook beschikbaar in de route-app van Natuurmonumenten via nm.nl/wandel/app (gratis voor leden). Start de fietsroute vanuit: Delft, Berkel en Rodenrijs, Schiedam of Rotterdam-Noord. Buiten de spits mag je een fiets meenemen in de metro Randstadrail vanuit Rotterdam en Berkel en Rodenrijs.

Belevenisboerderij Schieveen
Oude Bovendijk 220
3046 NL Rotterdam
info@belevenisboerderij.nl

Rotterdam de boer op!
Deze fietsroute is onderdeel van het droomproject 'Rotterdam de boer op!'. Natuurmonumenten werkt samen in een coalitie van 19 partners, bestaande uit boeren, ketenpartijen, (online) supermarkten en ondernemers aan meer biodiversiteit op het platteland, eerlijk geproduceerd regionaal eten en een gezonde bedrijfsvoering voor boeren. Deze droom komt tot leven dankzij een speciale gift van 5 miljoen euro van de Nationale Postcode Loterij. Boer en boswachter nemen je deze fietsroute mee en vertellen je wat je kunt zien. Veel plezier!

1 Welkom op het Rotterdams platteland

Welkom op het Rotterdams platteland! Een uniek stuk Nederland als je het ons vraagt. Dit eeuwenoude boerenland en zijn boerenbedrijven liggen hier ingeklemd tussen infrastructuur, haven, steden zoals Rotterdam, Delft en Den Haag. We noemen dit boerenland Midden-Delfland en het Rotterdams platteland.

Natuurmonumenten zet zich actief in om deze schaarse groene ruimte bij grote steden te beschermen. Dit doen de boswachters gelukkig niet alleen. Samen met vrijwilligers, gemeenten en boeren. Aan de noordrand van Rotterdam brengen we de bloemen, vlinders, insecten, kleine zoogdieren en vogels terug in het landschap. De weidevogels en boerenlandvogels staan hier voorop.

2 Zuidpolder

Hier fiets je door de Zuidpolder. De nieuwe snelweg A13/A16 verrijst als de Mount Everest in het landschap. Ook is hier ruimte voor natuur, struinpaden én landbouw. De weilanden in de Zuidpolder worden verpacht aan boeren. Op deze manier werken de boswachters van Natuurmonumenten en boeren samen. De boer laat de koeien of schapen hier grazen en haalt gras van het land af. Dit doet hij of zij in goed overleg met de boswachters.

Ook werkt de boer volgens een aantal kaders om natuur hier de ruimte te geven: maaien op weloverwogen data, geen mest en hoger waterpeil. Zo zie je, boer en boswachter beheren allebei het landschap.

3 Natuurbeheer is keuzes maken

Elke polder op het Rotterdams platteland is anders en heeft een eigen verhaal. Per polder worden andere keuzes gemaakt en is er ander beheer. Dit om zo zoveel mogelijk dier- en plantsoorten een plekje te geven. In de Zuidpolder kom je bijvoorbeeld veel bloemen, kleine zoogdieren en insecten tegen. Polder Schieveen is ingericht op weidevogels. Het verschil zie je goed als je erop let: in de Zuidpolder zijn meer ruigtes, struiken en bomen. Dit is handig voor de kleine zoogdieren en insecten om voedsel uit te halen, zich in te verschuilen of te overwinteren. Polder Schieveen wordt opengehouden. Weidevogels houden niet van bosjes, omdat hier gemakkelijk een predator zoals buizerd of kraai naar de kuikens kan loeren.

4 Belevenisboerderij Schieveen

Aan de overkant van de Oude Bovendijk ligt Belevenisboerderij Schieveen. Hier werken de boswachters van Natuurmonumenten samen met Martin en Petra Oosthoek.
Martin Oosthoek is niet zomaar een boer, hij is schaapsherder. Van april t/m november loopt hij met zijn kudde schapen op iconische plekken in Rotterdam. Hier laat hij de schapen het gras kort grazen. De schapen worden dagelijks verplaatst naar een andere 'weide'. Kijk dus niet raar op als je de schaapskudde ziet wandelen over de Brienenoordbrug, door stadswijken of langs het Kralingse bos. Je kunt dus zeggen dat Martin ook niet zomaar een schaapsherder is, maar een - hoe kan het hier ook anders - stadsherder. Het doel van de kudde is natuur ontwikkelen en in stand houden. Door kort en intensief met schapen te begrazen, krijgen kruiden meer kans en krijg je bloemrijkere graslanden. Het schaapsherderen door Rotterdam is natuurlijk fantastisch, toch bleven Martin en zijn vrouw Petra altijd die ene droom houden: het opzetten van een Belevenisboerderij waar jonge gezinnen het leven op de boerderij (her)ontdekken. Dit kan nu op Belevenisboerderij Schieveen! Er is Speelnatuur van OERRR, maar ook zijn er boerderijdieren, een wilde bloementuin, een wandeling naar Polder Schieveen. En in de lunchroom geniet je van een kopje koffie of thee met een plak Schieveense kruidkoek van boerin Petra. Stap dus zeker even af tijdens deze tocht om rond te kijken op de Belevenisboerderij en het boerenerf.

Kijk voor meer informatie over Natuurmonumenten en de Belevenisboerderij op natuurmonumenten.nl/belevenisboerderij-schieveen

5 Polder Schieveen

Boer en boswachter zijn het niet altijd met elkaar eens. Er spelen nu eenmaal andere belangen: de boer moet inkomen genereren en dit is soms strijdig met de natuurdoelen. Het belangrijkste is om oog én begrip te hebben voor elkaars situatie.Decennialang is het een race geweest om meer te produceren. De opbrengst voor een product werd lager en lager. Hierdoor kon een boer vaak niet anders dan schaal vergroten en intensiveren om voldoende brood op de plank te krijgen. De boswachters en boeren in de natuurgebieden gaan met het beheer terug in te tijd; naar kleinschaliger boeren. Dit is soms even wennen voor boeren, maar óók voor de boswachters. Want, andersom geldt dat Natuurmonumenten stappen richting de boeren neemt. Zo mogen de randen van Polder Schieveen bemest worden en worden deze intensiever gebruikt. Dit blijkt nodig om in huidige economische situatie genoeg inkomsten binnen te halen. In de kern van Polder Schieveen voeren we weidevogelbeheer: dit betekent geen mest en na half juni maaien. Tot we een ander landbouwsysteem hebben, moeten boer en boswachter een mix vinden die voor beiden werkt.

6 Waterhuishouding Polder Schieveen

Om te zorgen dat weidevogels zich weer thuis zouden voelen in Polder Schieveen, is het vanaf nu mogelijk om het waterpeil in het broedseizoen omhoog te zetten. Het Hoogheemraadschap van Delfland en de gemeente Rotterdam hebben de waterhuishouding in de polder helemaal aangepast. Gemalen, stuwen, dammen en duikers zijn geplaatst en verplaatst. Dit betekent dat 1 maart het water in een deel van de polder hoger komt te staan. Het bodemleven kruipt omhoog, wat zorgt dat het beschikbaar komt als voedsel voor de volwassen vogels. En door het vocht in de bodem is deze kouder, groeit het gras minder snel en krijgen andere

kruiden en bloemen een kans om zich te vestigen. Meer bloemen trekt meer insecten aan, dat dan weer voedsel is voor de kuikens. Na het broedseizoen gaat het waterpeil in de gemeentelijke weidevogelkern weer omlaag, zodat de agrariërs die het land pachten, weer met hun machines het land op kunnen.
Het instellen van het hogere peil is dit eerste jaar (2021) nog een leerproces geweest. Nog niet alle benodigde stuwen waren helemaal gereed. In overleg met de pachtende agrariërs hebben gemeente en Natuurmonumenten bij problemen steeds gezocht naar passende oplossingen. De ervaringen in dit eerst jaar worden benut om het handhaven van het broedpeil navolgende jaren nauwkeuriger te laten verlopen.
Melkveehouder Jan Dirk Rodenburg is één van de pachters: "Het is voor alle partijen wel wennen, denk ik. Vooral omdat de belangen zo anders zijn. Vooraf is afgesproken om in deze polder een mix van natuur, recreatie en agrarische activiteit te realiseren. Echter, vanwege het gekozen waterpeil vond ik dat die laatste ambitie letterlijk onder water verdween dit voorjaar. Op nat land kun je naar mijn mening geen vee weiden of gras oogsten. Het is zoeken naar de juiste balans op het scherpst van de snede. Hopelijk worden de peilen daarom komend jaar vanuit landbouwoogpunt beter gereguleerd. Nat genoeg voor de vogels, droog genoeg voor de landbouw. Want het blijft een mooi gezicht, zo'n foeragerende grutto met jongen."
Het goede nieuws is dat er nu al meer broedparen weidevogels in de polder zitten. Zo is de grutto in de polder aanwezig met 40 territoria (in 2020 nog met 31). De tureluur was aanwezig met 50 territoria (in 2020 met 34), de scholekster met 35 (in 2020 met 29) en de kievit met 124 (in 2020 met 91).

7 Polder Noord-Kethel: weidevogelreservaat

De grutto, tureluur en kievit hebben hun plek gevonden in Polder Noord-Kethel. Dit weidevogelgebied ligt pal aan de Schie. De boswachters van Natuurmonumenten beheren samen met lokale boeren de graslanden speciaal voor weidevogels. Dat betekent dat zij in hun werk rekening houden met de wensen van deze oer-Hollandse vogels. Omdat onze boswachters en boeren geen kunstmest en gif meer gebruiken, het waterpeil omhoog gaat en we niet maaien voor 15 juni, gaat het goed met de weidevogels in Polder Noord-Kethel. Een aantal jaar geleden broedden hier slechts enkele. Nu vinden tientallen hier een broedplek. De weidevogelstand is weer terug op het niveau van veertig jaar geleden. En daar zijn de kieviten, grutto's, boswachters én boeren erg blij mee!

8 Weidevogel uitgelicht: de grutto

Met zijn lange stelten loopt de grutto sierlijk door het hoge gras. Zijn lange, rechte snavel dient als handig gereedschap bij het zoeken naar voedsel. De punt van zijn snavel is zo fijngevoelig dat hij wormen en andere beestjes tot diep in de bodem kan voelen! De grutto is een oer- Hollandse poldervogel en is met recht uitgekozen tot onze Nationale Vogel. Maar liefst 90% van de West-Europese gruttopopulatie broedt hier, in ons eigen land! Daarom hebben wij Nederlanders de verantwoordelijkheid om de vogelsoort te behouden, hier en in Europa. Helaas gaat het al tijden niet goed met het aantal weidevogels in Nederland. Zo is de grutto de laatste 10 jaar met 50% achteruit gegaan in ons land.

9 Boeren met de natuur als basis

De natuur is ook de basis van het boerenbedrijf. De kwaliteit van de bodem en het water hebben rechtstreeks gevolgen voor de opbrengsten van het boerenbedrijf; de natuur werkt als één groot systeem. Alles hangt met elkaar samen. Eerlijk voedsel zorgt voor een levend boerenland, en andersom. Veel boeren waar Natuurmonumenten mee samenwerkt, werken volgens dit principe. Ze gebruiken de natuurlijke processen in de bedrijfsvoering. We gaan straks langs bij twee boeren: boer Bas van den Berg van Hoeve Ackerdijk en boer Jan Duijndam van Hoeve Biesland.

10 Biologisch boeren tegen de stad aan bij Hoeve Ackerdijk

We fietsen verder en komen aan bij biologisch melkveebedrijf Hoeve Ackerdijk [hoeveackerdijk.nl], een eeuwenoud boerenbedrijf dat ingeklemd ligt tussen de grote steden Rotterdam en Delft. Boer Bas van den Berg is de achtste generatie en opvolger en zoon van boer Arie van den Berg. Biologisch boeren doet Arie hier al sinds de vorige eeuw. Weidevogels zoals grutto, kievit en tureluur krijgen hier de ruimte. De graslanden rondom het bedrijf barsten in de lente dan ook van de weidevogelgeluiden. Goede zorg voor de koeien, het land en de weidevogels is een vanzelfsprekendheid, ook voor boer Bas. "Wanneer ik de koeien ga halen in de wei, slaan de grutto's, kieviten en tureluur alarm. Dat is zo mooi! En dat is gewoon mijn werk", vertelt boer Bas. Hoeve Ackerdijk ligt pal tegen Delft aan. Wanneer je de andere kant op kijkt, zie je de skyline van Rotterdam. Het verbinden van stad en platteland is voor de familie logisch en belangrijk. Op het boerenbedrijf vind je een kinderdagverblijf. Maar ook kun je de boerenlandroute door de polder wandelen of een kijkje nemen in de boerderijwinkel aan huis. Boer Bas maakt zijn eigen kaas in de mobiele kaaswagen en verkoopt deze naast eieren, weidevogelkaas uit andere delen van het land en zo nu en dan vleespakketten. De winkel wordt in de toekomst uitgebreid, maar is nu al de moeite waard om een kijkje te nemen!

11 Weilanden van verschil

Er zijn ontzettend veel verschillende manieren om een land te bewerken. En geloof het of niet, hoe een boer boert, kun je zien aan het weiland! Het ligt natuurlijk aan de periode in het jaar, maar hier zijn wat handige tips waar je op kunt letten:

- Kijk eens naar het hoogteverschil van de vegetatie op een natuurgrasland;
- Kijk naar de structuur, is alles gelijk of zie je verschillen?;
- Kleur is belangrijk: zie je lichtgroen en rood in het vroege voorjaar? Natuurgrasland!
- Zie je verschillende soorten grassen of slechts enkele?
- Hoeveel bloemen staan er in het weiland?

Grasland ontwikkelt zich. Wanneer je stopt met intensief gebruik, gaat het meerdere fasen door. Eerst komen er veel meer soorten grassen en kruiden in de grasmat. Daarna wordt het kleurrijker. De bloemen, de insecten komen terug en daarmee de vogels en andere kleine zoogdieren.
Een ander belangrijk kenmerk is dat de groei van natuurgrasland pas laat in het voorjaar op gang komt. Vaak is een intensief weiland al gemaaid. Door deze trage groei krijgen andere grassoorten en bloemen de kans om licht te vangen. Hier komen insecten op af en die aanwezigheid van insecten maakt weer dat weidevogels zoals de grutto en tureluur het hier ook goed toeven vinden.

12 Bewoonde wereld

We fietsen nu een stuk door stedelijk gebied.
Straks komen we bij de volgende boerderij!

13 Polderbloem uitgelicht: echte koekoeksbloem

Echte koekoeksbloem is een prachtige, roze bloem met ragfijne bloemblaadjes. Hoe langer je naar deze bloem kijkt, hoe mooier de echte koekoeksbloem wordt! Deze typische polderbloem bloeit later in het voorjaar, begin zomer en soms nog eens in de

herfst. Het liefst staat ie met zijn wortels in een natte bodem, je ziet hem vaak aan slootkanten en natuurvriendelijke oevers staan. Zo nu en dan vergezeld door het mooie, witte veenpluis en de gele dotterbloemen. Een natuurvriendelijke oever is een minder steile slootkant dan 'normale' slootkanten. Omdat er een geleidelijke overgang is van water naar land, is er veel meer ruimte voor vochtminnende planten om zich hier vestigen en weten meer vogels hier voedsel te vinden. Het blijft belangrijk voor boeren om ook het land op te kunnen met zware machines. Hierdoor wordt er vaak aan één slootkant een natuurvriendelijke oever aangelegd, zodat de kraan aan de andere kant bijvoorbeeld de sloot kan schoonhouden of een trekker kan maaien.

14 Hoeve Biesland: boeren met de natuur

Je fietst nu naar een bio-dynamische boerderij bij Delft: Hoeve Biesland [https://www.hoevebiesland.nl/] van Jan en Mieke Duijndam, hun twee dochters Linda en Sandy en Tim van Bregt. Bio-dynamisch is een hele mond vol, maar volgens boer Jan is dit principe 'zo simpel als wat' en boer je gewoon met je gezonde boerenverstand. Bio-dynamisch houdt in dat je samenwerkt met de natuur op een holistische manier. Je zorgt voor de natuur, zodat de natuur voor jou zorgt. Alles is met elkaar verbonden!
Zo zorgt een vruchtbare bodem en een hoge biodiversiteit op het land voor gezonde koeien. Die gezonde koeien zijn weer goed voor ons. Kringlopen op het boerenbedrijf zijn gesloten, zo komt het voer voor de koeien van eigen land. Compost wordt gebruikt voor het telen van de groenten. En alleen mest van eigen (gezonde) koeien komt weer op het land terecht.
Met weidevogels in de polder wordt rekening gehouden door een hoge waterstand en laat in het seizoen maaien. Je kunt er zelf van genieten, want ook recreatie is een belangrijk onderdeel van dit boerenbedrijf. Hoeve Biesland is met recht een groene oase te noemen in dit drukke gebied. Landbouw, natuur en mens gaan hier hand in hand. Je bent welkom om op de boerderij te kijken en in de boerderijwinkel te neuzen. Hier wordt van alles verkocht, zoals vlees, brood, rauwe melk en groenten. Allemaal biologisch, en geproduceerd heel dichtbij. De producten van Hoeve Biesland zelf worden ook zo dichtbij mogelijk afgezet, om de keten zo kort mogelijk te houden. De hulpboeren helpen boer Tim bij de dagelijkse werkzaamheden. De koeien van Hoeve Biesland grazen in de omliggende weilanden, maar ook in natuurgebieden zoals de Ackerdijkse Plassen. Daar fietsen we zo naartoe!

15 Weidevogels in de Ackerdijkse Plassen

We maken een klein uitstapje naar uitkijktoren De Tureluur. Het is zonde om deze niet mee te pakken tijdens de fietstocht! Klim even omhoog; je hebt hier een prachtig uitzicht over de Ackerdijkse Plassen. De skyline van Rotterdam is het achtergronddecor. En kijk ook eens richting Berkel en Rodenrijs: daar staat molen De Valk uit 1772 als tweehonderdvijftig jaar. Ook de kenmerkende Hollandse molens horen echt bij de polder. Zie jij de bruin-witte koeien grazen? Dit zijn de koeien van Hoeve Biesland! Boer Tim (foto) en Jan werken samen met de boswachters. Mede door de komst van de koeien van Hoeve Biesland in 2009 is het natuurgebied weer open en broeden weidevogels zoals de grutto, tureluur en kievit in het gebied.

16 Van de boer, zo op jouw bord!

De boswachters en boeren hopen dat je genoten hebt van deze boerenfietsroute. Heb je een deel van je boodschappen bij de boer gedaan? Door voor duurzame en regionaal geproduceerde producten te kiezen, zorg je voor een mooi landschap om de hoek. We snappen het als je niet altijd in de gelegenheid bent om naar de boerderijwinkels te gaan. Gelukkig zijn er verschillende manieren om in de stad ook voor producten te kiezen die met zorg voor de natuur gemaakt zijn.

- Via Rechtstreex [www.rechtstreex.nl] bestel je de streek-producten online en haal je ze af bij een punt bij jou in de buurt.
- Bezoek bijvoorbeeld de Rotterdamse Oogstmarkt [www.rotterdamseoogst.nl]
- Koop je producten via dekortsteweg.nl [www.dekortsteweg.nl]
- Lokale supermarkten en horeca verkopen regelmatig ook producten uit de omliggende polders

17 Koop biologisch en On the Way to PlanetProof

Wat kan je als consument in de supermarkt doen? Koop biologisch! Op deze manier kunnen de natuurinclusieve boeren op biologische manier blijven boeren, met zorg voor de koeien en de natuur. Koop een product met het onafhankelijke keurmerk 'On the way to PlanetProof'. Zo weet je dat je een product koopt dat duurzamer is geproduceerd en daardoor beter is voor natuur, milieu, klimaat en dier.
Dankjewel! En, wil je nog meer natuur ontdekken in de buurt? Er zijn tal van andere wandel-, fiets en skeelerroutes. Kijk hiervoor op onze website www.natuurmonumenten.nl

18 LIFE All4biodiversity: verdienmodellen voor de natuur

Boswachters van Natuurmonumenten en boeren in Midden-Delfland werken mee in het nieuwe programma 'All4biodiversity'. Hierin werken vijf provincies, twee ministeries, natuur- en landbouworganisaties en de stichting Deltaplan Biodiversiteits-herstel samen om de biodiversiteit van Natura2000-gebieden te verhogen en sluitende verdienmodellen te ontwikkelen.
De provincie Zuid-Holland leidt het programma dat mogelijk wordt gemaakt door een bijdrage uit het Europese LIFE IP fonds.

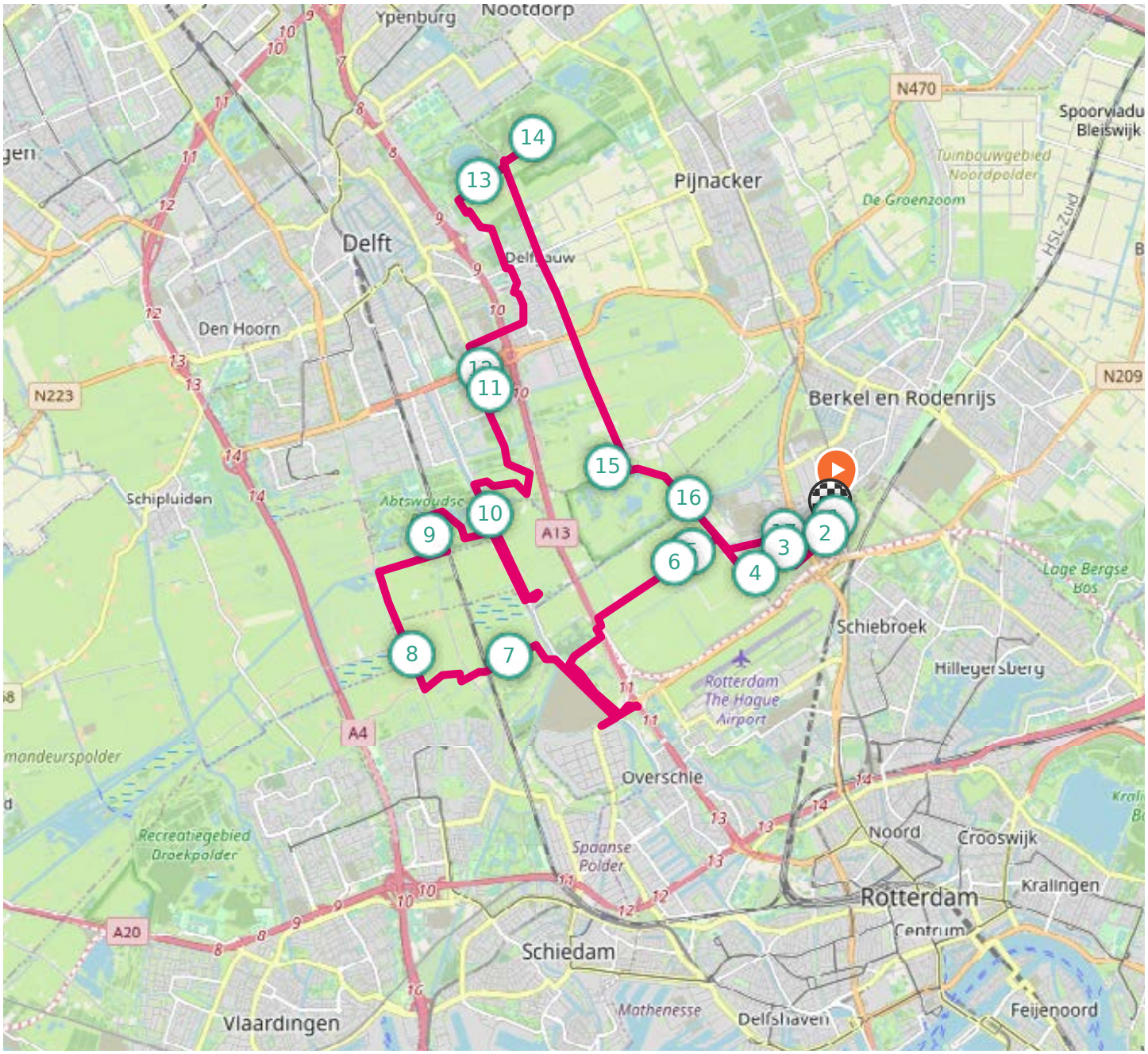

Arie van den Berg boert met hart voor de natuur

Hoeve Ackerdijk is een biologische boerderij die stad en platteland verbindt. De koeien van boer Arie grazen ook op land van Natuurmonumenten.
Boer Arie: ''Ik merk de waardering van de bezoekers voor het landschap en de producten die ze rechtstreeks bij ons kunnen kopen (kaas en vlees). Ze genieten van al het leven in de polder.'' Bezoek ook de hoeve, want boer Arie is trots op zijn bedrijf. Campina en Natuurmonumenten ook!

10,7 km
Gelderland

Rondom Loenen

Loenen ligt in een zacht glooiend landschap van eeuwenoude akkers, weilanden, houtsingels en boomgaarden. In het westen en zuidwesten grenst het gebied aan de hoger gelegen zandgronden van de Veluwe. Naar het oosten toe loopt het af richting de IJssel. Deze stevige wandeling start en eindigt bij De Groote Modderkolk in Loenen. De route loopt veelal over onverharde paden, door open terrein en bos. Hij leidt je langs historische enken, een oud kerkenpad en een bijzondere natuurtuin.

Startpunt

Loenense Enk, De Groote Modderkolk
Vrijenbergweg 24b
7371 AA Loenen (Gld.) (GD)
T (055) 312 55 00

10,7 km
De route is ook beschikbaar in de route-app van Natuurmonumenten via nm.nl/wandel/app (gratis voor leden).

Theeschenkerij De Groote Modderkolk
Vrijenbergweg 24a
7371 AA Loenen
T (055) 505 32 78
[http://deseizoenen.org/verdandi/verdandi/theeschenkerij-3]

Aanpassingen route vanwege coronavirus
Let op! In verband met corona kan de situatie gewijzigd zijn. Kijk altijd even op www.natuurmonumenten.nl

1 De Groote Modderkolk

Open Erf De Groote Modderkolk is een biologische zorg-boerderij met moestuin en potstal met brandrode runderen. Natuurmonumenten werkt op dit erf samen met jongeren met een verstandelijke beperking onder begeleiding van zorginstelling De Seizoenen en woon- en werkgemeenschap Verdandi. Daarnaast hebben de boswachters van Natuurmonumenten hier kantoor; dit is het kantoor van de beheereenheid Zuid Veluwe en IJsselvallei.
Het erf is vrij toegankelijk. Neem een kijkje bij de geiten en kippen, wandel er rustig even rond. Je kunt er producten kopen in de boerderijwinkel en er is een theeschenkerij waar je onder meer heerlijke zelfgebakken appeltaart kunt eten. Voor info over de theeschenkerij en landwinkel, bel (055) 505 32 78.

Brandrode runderen
's Winters staan de dieren in de potstal, 's zomers begrazen ze de bloemrijke natuurgraslanden. De naam danken de runderen aan de donkere kleur van hun vacht. Het is het zeldzaam oud Nederlands runderras dat van oorsprong in deze streek voorkwam. Met een fokprogramma heeft Natuurmonumenten het ras voor uitsterven kunnen behoeden.
Sinds de zomer van 2019 is hier een Herenboerderij gestart. De brandrode runderen rondom het erf zijn nu eigendom van Herenboeren. Een Herenboerderij is een coöperatieve kleinschalige gemengde boerderij die eigendom is van 200 huishoudens (Herenboeren).
De stal is elke dag open. In de winter verblijven de runderen en de kalveren in de potstal. In de zomer grazen deze bijzondere runderen in de omgeving van het erf of op de weilanden in de IJsselvallei.

Volg de tijdelijke gewijzigde route langs achterzijde potstal en langs de boomgaard. Hier vind je hoogstamfruitbomen van oude appel-, peren- en pruimenrassen. Bewoners verwerken de vruchten tot heerlijke producten. Te koop in de landwinkel!
Vervolg het pad naar rechts, met aan weerskanten een dubbele rij bomen; dit is een allee. Omdat de omliggende grond vroeger erg nat was ligt de weg op een dijkje.

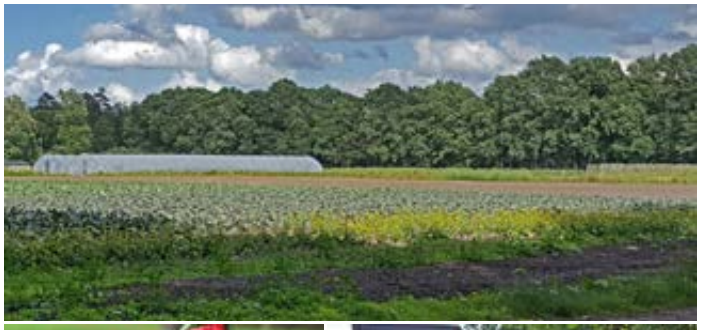

2 Herenboeren Groote Modderkolk

Elke week verse groenten van het seizoen, lekker fruit, eitjes en (voor wie wil) heerlijk vlees en lekkere vleeswaren. En dat 'gewoon' van je éigen boerderij, verzorgd door je éigen boer. Herenboeren weten dat het kan, en hoe het voelt. Zij richten in 2019 de coöperatie op, investeren in de inrichting van hun bedrijf en delen samen de kosten. Samen bepalen de huishoudens wat ze willen eten. De boer - in dienst van de coöperatie - verbouwt op duurzame wijze tientallen soorten groenten en fruit en verzorgt de dieren die vlees en eieren leveren.
Hier loop je langs de in 2020 aangeplante boomgaard en verderop de moestuin, zie je varkens genoeglijk wroeten in de wei en kippen heerlijk scharrelen.
Vervolg het pad naar rechts. Het pad wordt verderop een smal paadje en komt uit bij de N789. Ga hier links het fietspad op, aan de linkerzijde van de weg.

3 Veluwse Stoomtrein Maatschappij

Het beheren van een rijdend spoorwegmuseum: dat is het doel van de Veluwse Stoomtrein Maatschappij (VSM). Een groot aantal vrijwilligers zet zich daarvoor in met veel kennis, zorg en geduld. In het emplacement in Beekbergen verzorgen ze het onderhoud van de stoom- en diesellocomotieven, rijtuigen en goederenwagons. In de zomermaanden en op feestdagen rijden de treinen zeer regelmatig op het honderd jaar oude stoomtreinspoor tussen Apeldoorn en Dieren. Wil je ook eens een ritje maken? Kijk dan op www.stoomtrein.org voor de mogelijkheden.
Steek – na 'Bosoord' - bij de 1e kruising met Veldhuizen en Molen-Allee, de N789 over en loop de Molen-Allee in. De weg maakt verderop een bocht naar rechts en gaat het spoor over. Asfaltweg wordt grindpad. Bij de Y-splitsing links aanhouden en volg het grindpad. Ter hoogte van Eerbeeksedijk wordt de Molen-Allee weer een asfaltweg, vervolg de Molen-Allee. Bij de T-splitsing zie je rechts – klein stukje de Molen-Allee oplopen – de sprengenviaduct.

4 Sprengenviaduct

Sprengen zijn beken die zijn uitgegraven vanuit een natuurlijke grondwaterbron. Hun belangrijkste doel was het creëren van waterkracht voor het aandrijven van watermolens, wasserijen en papierfabrieken. De Strobroekse Beek - een van de sprengen die je hier ziet - dreef een wolmolen aan. Kasteel ter Horst, een houtmolen en de Loenense IJsbaan kregen hun water ook uit deze sprengen. Het bijzondere aan sprengbeken is dat ze grondwater vervoeren in plaats van oppervlaktewater. Grondwater heeft een constante temperatuur en samenstelling.

In sprengbeken leven dan ook bijzondere soorten planten en dieren. Loop terug naar de T-splitsing en vervolg de route via de Slatsdijk. Na huisnummer 12 gaat de Slatsdijk over in een grindpad. Deze komt uit op de Koedijk. Ga hier rechts en steek iets verderop de N876 over en ga hier links. Neem de 1e weg rechts, De Laak. Ga na de bocht 1e weg links, verderop gaat deze over in een grindpad en vervolg dit pad tot vlak voorbij de bosrand. De dassenburcht ligt aan de linkerzijde van het pad.

5 Dassenburcht

Op het eerste gezicht zul je niet zien dat onder dit bosje een dassenburcht ligt. Gezien het grote aantal 'pijpen' (gangen, deze burcht heeft er minstens 15) gaat het hier zelfs om een zogenaamde hoofdburcht. Grote burchten als deze zijn vaak al generaties lang in gebruik. Bijburchten zijn kleiner en worden vaak tijdelijk bewoond. Bijvoorbeeld door lastige, net uit het moedernest verbannen jonge heren.
Vervolg het pad, bij de Y-splitsing links aanhouden. Na het hoge klaphek, zie je rechts binnen de omheining een gebouw tussen bomen staan, het columbarium Groenouwe.

6 Columbarium Groenouwe

Het gebouw dat je hier rechts tussen de bomen ziet is een columbarium, een urnenmuur. Het dateert nog uit de tijd dat hier het landgoed lag van de familie Broese van Groenouwe.
Toen Wolter Broese, voormalig suikerrietteler in Nederlands Indië, met zijn grote gezin naar Nederland emigreerde liet hij hier voor hen een familiehotel bouwen. Zijn zoon Dolf was bouwkundig ingenieur en maakte het ontwerp. In 1945 verwoestte een grote brand het landhuis. De resten werden later gesloopt. Het columbarium is nog altijd intact.

Ga bij einde pad op 4-sprong rechtsaf. Iets verderop loop je weer langs de omheining en zie je het columbarium weer staan.
Na het wildrooster op de T-splitsing ga je linksaf, de Imbosweg.
Ga ongeveer 30 meter na huisnummer 57 (linkerzijde Imbosweg) rechts het zandpad in en volg het pad via het hoge klaphek.
Het pad maakt een bocht naar rechts en komt uit op een asfaltweg, Dalenk. Ga hier links. Ga het 1e grindpad rechts - Bruisbeek - dit is in de bocht naar links van Dalenk. Negeer zijpad rechts.
'De Uitkijk' ligt iets verderop, 1e huis links van het pad.

7 The Sound of Music

Wie de film en musical 'The Sound of Music' kent, herkent waarschijnlijk ook de naam van de familie die hierin de hoofdrol spelen: von Trapp. De fenomenale en succesvolle Broadway-musical is gebaseerd op het boek The Story of the Trapp Family Singers.
Wist je dat de Oostenrijkse familie von Trapp, op de vlucht voor de nazi's en op doorreis naar de Verenigde Staten, tijdelijk in Loenen woonde? Vlak voor de oorlog uitbrak woonden ze in het huis 'De Uitkijk'. En bijna iedere ochtend gingen ze, in hun Oostenrijkse kleren, naar de Katholieke kerk. Hier traden ze ook op, maar dan met wat serieuze liederen.
Vervolg de Bruisbeek, vlak voor 1e afslag links - bij het bankje - heb je goed zicht op Zutphen.

8 Uitzicht op Zutphen

In de verte kun je de torens zien die de skyline van Hanzestad Zutphen tekenen: de hoogste toren van de Walburgiskerk, de vierkante Wijnhuistoren en de spitse van de Sint Janskerk. Hemelsbreed ongeveer 10 kilometer. Vanaf het bankje, hier aan de Bruisbeek, is het mogelijk nog langer te genieten van dit vergezicht over de IJsselvallei.
Vervolg de Bruisbeek rechtdoor en ga na huisnummer 45 bij bordje 'doodlopende weg' op 3-sprong links.
Vervolg de weg en ga op 2e Y-splitsing rechts het fietspad op.
Ga op 1e kruising links het grindpad op. En bij T-splitsing met asfaltweg rechts, Droefakkers. Ga tegenover huisnummer 41 linksaf het grindpad op.
Steek de doorgaande weg over waar de bebouwde kom van Loenen begint, Groenendaalseweg, en ga op de parallelweg rechts. Neem vlak hierna het 1e paadje links. Je loopt hier tussen akker en weiland, verderop loop je langs een singel. Steek het kruisende bredere zandpad over, Loener Schepersweg, en vervolg verderop het pad naar links.

9 Harmanahof

Loop iets verder door op het pad en je komt bij de Harmanahof, een prachtige natuurtuin die geheel is afgestemd op insecten. De beplanting is zo gekozen dat deze maximaal profijt biedt voor bijen, vlinders en hommels. In het insectenhotel huizen verschillende soorten solitaire bijen. Zoals de tronkenbij, die haar eitjes legt in de kleine gaatjes die in de toren zijn geboord.
Oorspronkelijk was deze vlindertuin eigendom van Harmana Kolkmeijer. Toen Hermana in 1996 overleed liet ze de tuin na aan Natuurmonumenten, die hem in bruikleen gaf aan het IVN. IVN Eerbeek ontwikkelde de tuin verder en zorgt voor dit bijzondere leefgebied van talrijke insecten, vlinders en amfibieën.
Volg het pad door de Harmanatuin en waar je links het houten gebouwtje ziet, volg je het pad naar rechts. Volg het pad na de Harmanatuin naar rechts tussen de glooiende graanakkers en het weiland. Het pad buigt 2x naar links, 1x rechts.
Je komt uit op een breder grindpad. Vanaf hier heb je een mooi overzicht over de glooiende graanakkers van de Loenense Enk en het pittoreske kerkje van Loenen.

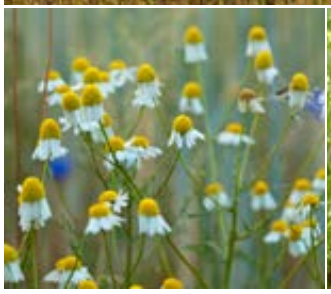

10 Bloemrijke akkers

Je staat hier op de Loenense Enk. Enkgronden zijn de akkers en graslanden die door de boeren tot in de 19e eeuw in gemeenschappelijk eigendom werden gebruikt. Natuurmonumenten teelt er nu verschillende soorten biologische granen. Tussen het graan groeien geurige akkerkruiden en kleurrijke planten als korenbloem, kamille en klaproos. Vanaf ongeveer half juli kleurt het graan goudgeel. Eind juli / begin augustus worden de akkers geoogst.
Ga op dit grindpad rechts en steek verderop de N786 over. Vervolg je weg door het steegje. Op eind van steegje links, Derk Mulderweg, en in de bocht links het steegje in. Je komt uit op een fietspad en ga hier rechtsaf. Bij einde fietspad in bocht Leeuwenbergweg, ga gelijk naar links grindpad op. Verderop wordt dit een smal pad: kerkepad.

11 Kerkepad

Vroeger had niet ieder dorp een eigen kerk, kerkgangers moesten daarom soms vele kilometers lopen om ter kerke te kunnen gaan. Om de mensen tegemoet te komen was wettelijk wel geregeld dat ze hiervoor de kortste weg mochten nemen. Zo ontstonden kerkenpaden – rechte paden die vaak dwars door weilanden en bossen liepen.

Het pad dat hier vanaf de katholieke kerk naar de Vrijenbergweg loopt is zo'n oud kerkepad.
In de loop der tijd zijn veel kerkepaden verdwenen. Inmiddels waardeert men de cultuurhistorische waarde er van en worden de paden weer regelmatig in ere hersteld.
Volg het pad rechtdoor tussen de weilanden. Verderop maakt het pad een bocht naar links. Bij de T-splitsing rechts. Hier zie je rechts de gedenksteen van Robert Eltin.

12 Gedenksteen

Het stenen monumentje geeft de plaats aan waar Robert Etlin, een Franse vliegenier, in de Tweede Wereldoorlog neerstortte met zijn toestel. Elk jaar rond 21 maart leggen de leerlingen van groep 7 en 8 van basisschool De Poort een krans en herdenken Robert Etlin. In Parijs, de geboortestad van Etlin, is in het twaalfde arrondissement een straat naar hem vernoemd.
Vanaf hier heb je een schitterend uitzicht over het 'esdorpenlandschap' oftewel de enk. Enkgronden zijn arme gronden die van oudsher jaarlijks door bemesting met een mengeling van heideplaggen en schapenmest enkele millimeters hoger werden. Hierdoor heeft de natuurlijke bolling van het landschap in de loop der tijd nog meer reliëf gekregen.
Het pad komt uit op de Vrijenbergweg, ga hier rechts. Iets verderop zie links De Groote Modderkolk liggen waar de wandeling begon.

We hopen dat je fijn gewandeld hebt. Je kunt hier nog wat drinken of even rondkijken op het erf. Meer leuke routes vind je op onze website natuurmonumenten.nl en in de route-app van Natuurmonumenten via nm.nl/wandel/app (gratis voor leden).

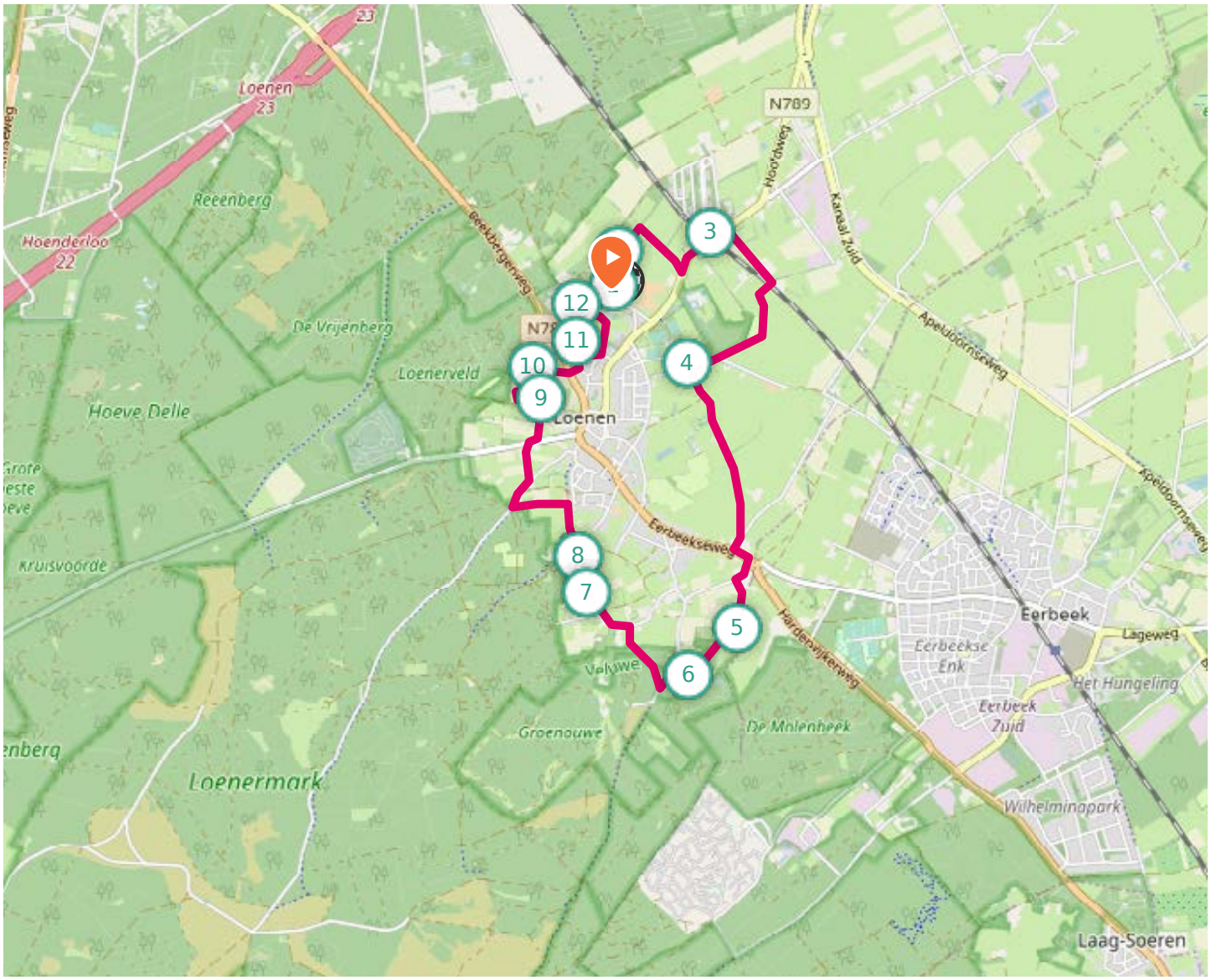
Loenen
23
Reeenberg
Hoenderloo
22
De Vrijenberg
Loenerveld
Hoeve Delle
Kruisvoorde
Loenermark
Beekbergenweg
N789
Hoofdweg
Kanaal Zuid
Apeldoornseweg
Loenen
Eerbeekseweg
Hardervijkerweg
Eerbeek
Lageweg
Eerbeekse Enk
Het Hungeling
Eerbeek Zuid
Wilhelminapark
De Molenbeek
Groenouwe
Laag-Soeren
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12

32,26 km
Friesland

Fietsroute Greidhoeke: Skrok, Skrins en de Lionserpolder

Fiets door het weidegebied van de Greidhoeke, ten zuidwesten van Leeuwarden, en geniet van de vele vogels en prachtige vergezichten. Onderweg kom je langs de drie weidevogelgebieden van Natuurmonumenten: Skrok , Skrins en de Lionserpolder.

Startpunt

Routepunt Kerk van Easterlittens
Huylckensteinstrjitte 2
8835 XM Easterlittens (FR)

OV

Vanaf NS-station Sneek en Leeuwarden bus 92 naar Bolsward. Daar overstappen op een belbus en uitstappen in Easterlittens. Voor actuele reisinformatie: 9292.nl

32,26 km
De route is ook beschikbaar in de route-app van Natuurmonumenten via nm.nl/wandel/app (gratis voor leden).

Meer inhoudelijke informatie

- Skrok [www.natuurmonumenten.nl/natuurgebieden/skrok]
- Skrins [www.natuurmonumenten.nl/natuurgebieden/skrins]
- Lionserpolder [www.natuurmonumenten.nl/natuurgebieden/lionserpolder]

1 Boerenland en weidevogelgebieden

In Friesland is veel grond via ruilverkaveling opnieuw en economischer ingedeeld. Onderweg zie je buiten de natuurgebieden veel Intensief gebruikt boerenland, wat een strakke verkaveling heeft en erg vlak is. De oude kreken en de natuurlijke oneffenheden zijn weggehaald. Hierdoor is ook de begroeiing eentoniger geworden: er staat alleen hoogproductief gras. Natuurmonumenten zorgt er voor dat de natuurgebieden Skrok, Skrins en de Lionserpolder geschikt zijn voor weidevogels. Ieder voorjaar worden enkele percelen in de weidevogelgebieden licht bemest met ruige stalmest. Een aantal percelen worden met lage dichtheden vee beweid. Het zo karakteristieke greppelpatroon wordt goed onderhouden. Dit is belangrijk voor afwatering in de percelen. Ook de weidevogels hebben er tijdens het broedseizoen voordeel van. Zodra er gevaar dreigt, verstoppen de kleine kuikens zich in de diepe greppels zodat ze van boven af niet te zien zijn voor bijvoorbeeld roofvogels. In het voorjaar blijven in elk perceel een aantal greppels vol water staan. Op deze manier ontstaat er meer mozaïek in de gebieden.

2 Vegetatie

Hier zie je het natuurgebied Skrok liggen. In dit hobbelige, waterrijke land komen maar liefst honderd soorten planten voor. Vooral aan de sloot(kant) is de vegetatie bijzonder. Er staan onder meer holpijp en zwanenbloem. In het voorjaar kleuren de weilanden hier geel van boterbloemen en rood van de veldzuring.

3 Vogelkijkhut Skrok

Veel terpen zijn in de loop van de jaren afgegraven of geëgaliseerd. De waterplas in Skrok is zo'n afgegraven terp. In 1930 werd hier de terp Swyns afgegraven. In het vroege voorjaar komen hier duizenden grutto's en smienten op zoek naar voedsel. Later in het voorjaar zie je ook kemphanen, kluten, bruine kiekendief en vele andere vogels. Vanuit de vogelkijkhut zijn ze goed te bespieden.

4 Natuurgebied Skrok

Op het fietspad door Skrok zie je goed het verschil tussen het natuurgebied aan de linkerkant en het boerenland aan de rechterkant. In het natuurgebied zie je vele greppels, het boerenland is strak verkavelt en recht toe recht aan.

5 Zoute kwelplas

Bij de waterplas van Skrins, een zoute kwelplas, staan planten als zilte schijnspurrie, melkkruid en goudknopje. Kwel is grondwater dat onder druk uit de grond komt. Het zoute water trekt 'zoute' vogels: jaarlijks broedt hier een kleine kolonie visdiefjes. Ook vele

ganzen, groenpootruiters, tureluurs, witgatjes, oeverlopers en grutto's komen graag bij de plas. De waterplas is te zien vanuit de vogelkijkhut Skrins.

6 Jorwert

Het Friese terpdorpje Jorwert is 'wereldberoemd' geworden dankzij het boek van Geert Mak 'Hoe God verdween uit Jorwert'. De kerk is een bezoek waard. Het schip ervan dateert uit de 12e eeuw en is gebouwd van tufsteen.

7 Kreken

De Lionserpolder is bijzonder. Er lopen veel duidelijk zichtbare kreken doorheen. Hoewel veel terpen zijn afgegraven, is hier nog een aantal restanten te zien. Net als in Skrok en Skrins is het hier in het voorjaar een oorverdovend lawaai als de grutto's, tureluurs, veldleeuweriken en tal van andere vogels, hun soortgenootjes het hof maken.

8 Lionserpolder

De Lionserpolder is een zogeheten reservaatsgebied. Dat betekent dat natuur en landschap moeten worden bewaard en de boeren in de polder het land zo natuurvriendelijk mogelijk gebruiken.

9 Voormalige zuivelfabriek

De tocht eindigt in het oude terpdorp Easterlittens. Onder de naam Lechenghe duikt Oosterlittens in 1275 voor het eerst op. Oosterlittens is de nederlandse benaming. Veel oude bedrijfspanden zijn door stegen direct met de vaart verbonden. De kaaspakhuizen getuigen van een rijk agrarisch verleden. De schoorsteen en het ketelhuis van de in 1997 gesloopte zuivelfabriek bleven staan ter herinnering. In de verte zie je al de toren van de voormalige zuivelfabriek.

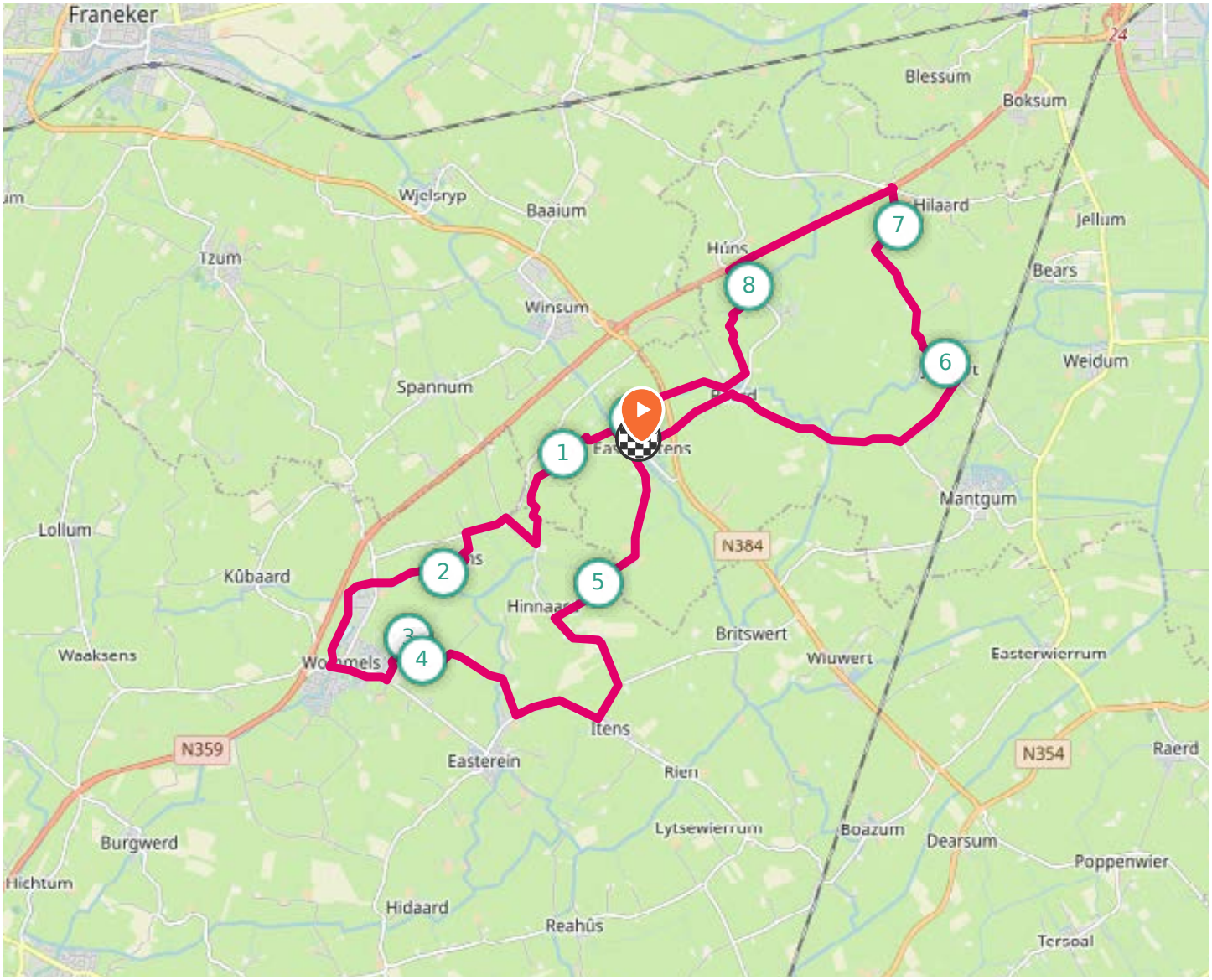

Boer Tjalling uit Jorwert goed voor natuur en milieu

Bij alles wat boer Tjalling Rodenhuis doet houdt hij rekening met de grutto, kievit, tureluur en alle andere weidevogels. Het resultaat is ernaar. Tientallen weidevogels vinden een veilige broedplek op zijn groene graslanden. Boer Tjalling pacht grond van Natuurmonumenten in de Lionserpolder en levert zijn melk aan Campina. Naast zijn zorg voor weidevogels, heeft hij zonnepanelen op zijn dak om bij te dragen aan een beter klimaat. Een boer naar ons hart!

11,66 km
Limburg

Wandelroute De Krang

In natuurgebied De Krang vind je loof- en naaldbossen, hakhout en oude bolakkers. Wandelend langs de fraaie beken kun je zomaar een ijsvogel langs zien flitsen of in hoge boom hoor je de wielewaal zingen. Deze prachtige wandelroute loopt dwars door dit afwisselende landschap. Speur naar kleurrijke libellen, de kamsalamander, de wielewaal en de ijsvogel.

Startpunt

Parkeerplaats kerk Swartbroek
Sint Cornelisplein 8
6005 PD Weert (LB)

Met de auto
Parkeren kan op de parkeerplaats bij het Sint Cornelisplein in Swartbroek vlak bij de kerk.

11,66 km
De route is ook beschikbaar in de route-app van Natuurmonumenten via nm.nl/wandel/app (gratis voor leden).

1 Swartbroek

De route start bij de kerk in het dorpje Swartbroek, (Swartbrook in het Limburgs). Naast de route in de route-app, kun je ook de rode driehoeken volgen. Het dorp Swartbroek dankt zijn naam aan 'zwart moeras'. Een broek is een moerasland dat door allerlei houtgewassen wordt overwoekerd. De bladeren van die gewassen bedekken de bodem van het water en geven er een zwarte schijn aan.

2 De Krang

Het natuurgebied, dat Natuurmonumenten sinds 1975 beheert, bestaat uit akkers, moeras, loof- en naaldbossen, graslanden en vennen. Kijk tijdens de route ook regelmatig achterom, je ziet dan hoogteverschillen in het gebied.

Bolle akkers

Verspreid langs de route zie je bolle akkers. Door op een bepaalde manier te ploegen ontstonden de glooiende akkers. De bolling dient voor betere afwatering.

Rabatten

Ruim een eeuw geleden was de bodem vlak bij het dorpje Swartbroek erg drassig. Men groef sloten en met de vrijgekomen grond werden langwerpige akkertjes opgehoogd. Op deze zogenaamde rabatten werd hout geteeld. Fraai is de koningsvaren, hier in de omgeving groeit.

3 Supersnel

Kamsalamander

Natuurmonumenten heeft deze poel geschikt gemaakt voor de kamsalamander. Zij danken hun naam aan de getande rugkam, die de mannetjes ontwikkelen in het voorjaar. Een belangrijk kenmerk is de oranje buik met daarop een onregelmatig patroon van zwarte vlekken. De kamsalamander is de grootste van de vier soorten watersalamanders met een lengte tot maximaal 20 cm.

Libellen

In veel poelen komen in de lente libellenlarven voor. Een libel legt eieren in het water, waaruit de larven komen, die er heel anders uitzien dan hun ouders. Met zijn zes poten zwemt de libelle-larve, een heuse jager, snel op zijn prooi af. Maar nog veel sneller gaat het dier vooruit als het met kracht een waterstraal uit de darm perst: het gebruikt dan straalaandrijving.

4 Vogelkijkscherm

Je bent net over een zogenaamd vlonderpad bij dit uitkijkpunt gekomen. Dit vlonderpad is in de winter van 2018-2019 geheel vernieuwd. Vroeger werden zo'n paden om het moeras veilig over te steken, van knuppels gemaakt. Speur vanaf dit punt naar allerlei water- en rietvogels, zoals dodaars, fuut, aalscholver, rietgors, kleine karekiet en wintertaling.

5 Bloemenzee

Rechts zie je een vochtig grasland van Natuurmonumenten. Het ligt te hoog om weer moeras te worden. Wij bemesten dit land niet. 's Zomers bloeien hier pinksterbloemen en echte koekoeksbloemen. Het verschil met het intensief productie grasland is goed te zien.

6 Wielewaal

De wandelroute loopt hier tussen de (hier niet zichtbaar) Dijkerpeel en Leukerbeek door.

Wielewaal

Het 'duudeljoo'-refrein van het liedje 'Kom mee naar buiten allemaal, dan zoeken wij de wielewaal', is jaren oud, maar nog steeds erg bekend. Het mannetje is een prachtig, heldergeel gekleurde vogel met overwegend zwarte vleugels en staart. Het vrouwtje is eerder groengelig met donkere vleugels. De vogel is, hoewel hij er opvallend uitziet, moeilijk te vinden omdat hij nogal schuw is en bij voorkeur in hoge boomtoppen verblijft. Aan het begin van de broedtijd is de vogel wel vaak te horen.

7 Roofvogels

Speur tijdens je wandeling door de velden ook eens de lucht af. Grote kans dat je ergens een buizerd ziet zweven of een torenvalk ziet bidden. Sta even stil als je die vogel ziet 'bidden'! Als je een verrekijker bij je hebt, dan kan je zien dat de valk alles beweegt, om op zijn plek te blijven, behalve de kop. Om ineens naar beneden te duiken om hun prooi te verrassen!

8 Beek en theetuin

Verderop de route loop je langs de Tungelroyse beek. Die stroomt als een blauw lint door het landschap. Natuurmonumenten is samen met het Waterschap hard aan het werk geweest om grote delen van de beek weer te laten meanderen. Over ongeveer een kilometer kronkelt de beek alweer heel fraai door het landschap. Inmiddels zijn er al een aantal bijzondere waarnemingen gedaan in en om de beek, van verschillende dagvlinders en libellen. En ook de ijsvogel heeft zijn leefgebied tot aan deze beek uitgebreid!

Theetuin

Aan de Hulsweg ligt ook een theetuin met terras en speelwei. Meer informatie over de theetuin vind je op www.theetuindetungelroysebeek.nl.

9 Blauwborst

Links ligt het Laagbroek. Daar komt onder meer de prachtig vogel de blauwborst voor. Deze zangvogel is verwant aan de nachtegaal en, de naam zegt het al, herkenbaar aan zijn blauwe borst. De blauwborst is een insecteneter die houdt van moerasgebied en meestal nestelt in een graspol of laag in dichte wilgenstruik.

10 Heijkersbroek

Je loopt hier langs het drassige natuurgebied Heijkersbroek en de hoger gelegen Ellerheide. Door het populierenbos zie je verderop wellicht nog net de visvijver liggen. Populieren werden vroeger met name gebruikt voor de klompen- en luciferindustrie.

11 Ellerschans

Deze 'verschansing' met gracht is vermoedelijk rond 1640 opgericht. Deze schans is in 2006/2007 geheel gereconstrueerd. Vluchtschansen, ook wel boeren- of veeschansen genoemd, boden bescherming tegen soldaten en bandieten. Bij de ingang staat een paneel met meer achtergrondinformatie.

12 Is de bever een vis?

Grootste knaagdier van Europa

De bever is bezig aan een verdere opmars in het natuurrijke Midden-Limburg. Het grootste inheemse knaagdier doet het al goed langs de Maas. Daar zijn al veel beverpopulaties. Boswachters en vrijwilligers van Natuurmonumenten vonden ook al de nodige sporen van de bever in het natuurgebied Ellburg. Zo is er door een bever een sloot afgedamd, waardoor een deel van het gebied onder water is komen te staan.

Vis op vrijdag

Wist je dat de bever vroeger gegeten werd op vrijdag? Je mocht vanuit geloofsovertuiging die dag geen vlees eten. De bever werd echter gezien als een vis, omdat het lijkt alsof hij schubben op zijn staart heeft! Maar de bever was vroeger ook gewild voor de pels om vilt te maken voor hoeden, bontkragen aan jassen en dergelijke dingen. En bevers werden ook gedood om hun 'bevergeil'. Vroeger dacht men dat 'bevergeil' een krachtig geneesmiddel was. Het is een sterk ruikend vocht dat uit twee klieren in zijn achterlijf komt om hun territorium af te bakenen.

Grote knager

De bever is een prachtig zoogdier met twee scherpe knaagtanden en twee heel handige voorpootjes. Een groot "waterdier" van 120 cm waarvan de staart 30 cm lang is. Hij kan tot 30 kg zwaar worden en gemiddeld 15 jaar worden.

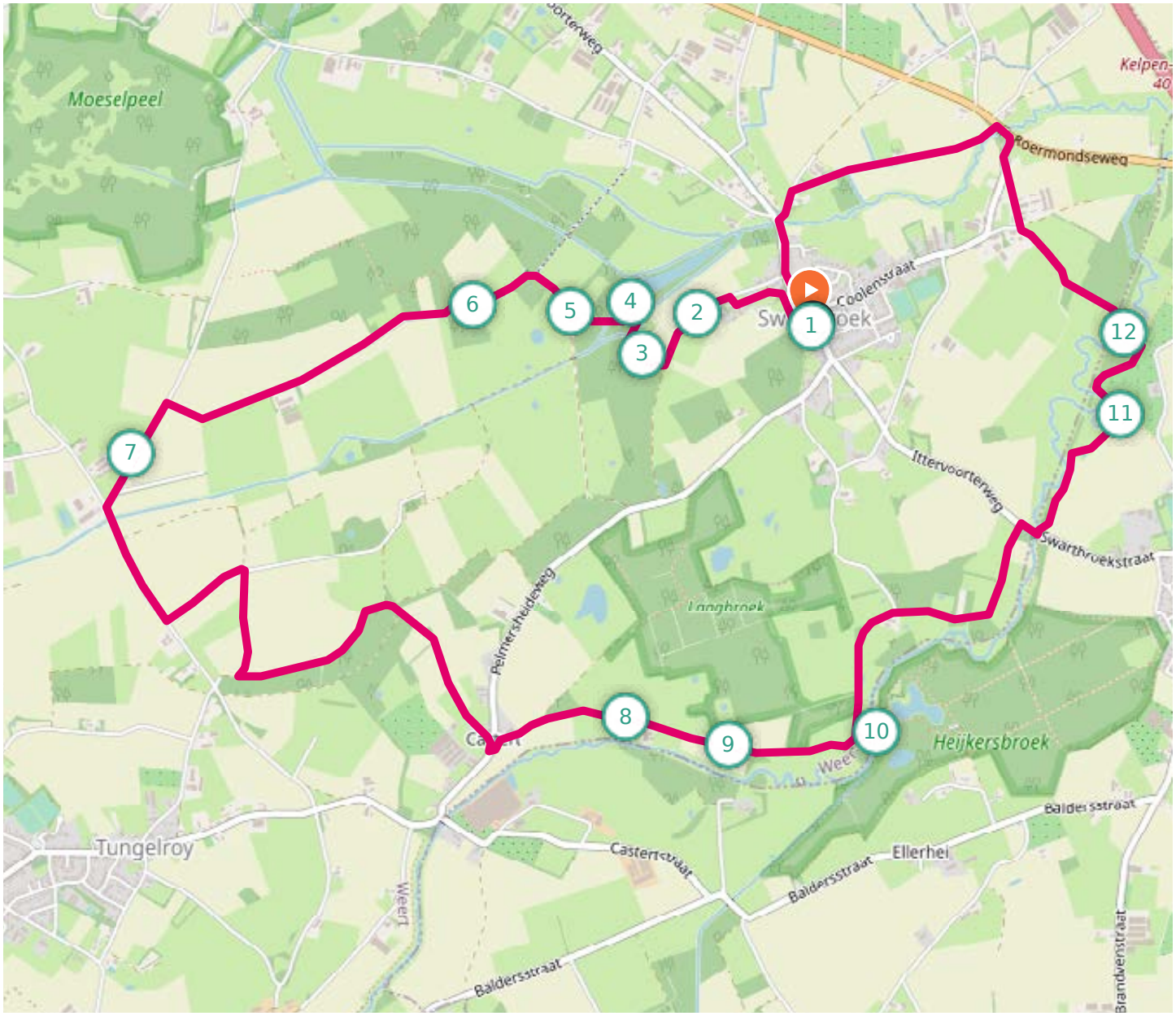
Moeselpeel
Roermondseweg
Coolenssraat
Ittervoorterweg
Swarthroekstraat
Peijmerheideweg
Langbroek
Heijkersbroek
Tungelroy
Castertstraat
Baldersstraat
Ellerhei
Weert
Brandwenstraat
1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12

8,8 km
Gelderland

Wandeling Veluwemeerkust-Hulshorst

Maak een gevarieerde wandeling van een kleine 9 km door het buitengebied van Hierden, ten oosten van Harderwijk, onder meer door de bloemrijke Veluwemeerkust, Bloemkampen en landgoed Hulshorst. Je wandelt over dorpsweggetjes en kleine paden tussen de weilanden, van het authentieke boerderijdorp Hierden via de graslanden die in het voorjaar vol bloemen zijn, via het bos bij Hulshorst weer terug naar het mooie beginpunt.

Startpunt

Dorpskerk Hierden
Zuiderzeestraatweg
3849 AD Hierden (GD)

Parkeren in het centrum van Hierden bij de kerk of bij de Spar-winkel, 100 meter daarvoor.

OV

Vanaf Harderwijk CS
Lijn 112 (Veolia), halte Molenweg (Hierden).

Vanaf Nunspeet CS
Lijn 111 (Veolia), halte Molenweg (Hierden).

8,8 km
TIP: wandel met je smartphone. De route is niet gemarkeerd. De route is beschikbaar in de route-app van Natuurmonumenten via nm.nl/wandel/app (gratis voor leden).

Gebruik je de route-app? De lengte van de route vergt veel van de batterij van je telefoon. Lees hier de tips voor gebruik van de route-app.
www.natuurmonumenten.nl/route/route-app

1 Hierden

Hierden is bekend van het aan de rand van het dorp gelegen saunacomplex. Het dorp is ontstaan uit verschillende buurtschappen in de stadslanderijen ten oosten van Harderwijk. Door zijn rijkdom aan Noord-Veluwse boerderijen heeft Hierden zijn oorspronkelijke karakter behouden.Wandel door de Lageweg. Waar de weg een bocht naar rechts maakt (de Wijtgraaf), vervolg je de route over de Waterweg.

2 Hierdense Beek

De beek die je nu kruist is de Hierdense beek, die verder noordwaarts uitmondt in het Veluwemeer. Op de Veluwe vind je veel zogenaamde 'sprengenbeken'; door mensen uitgegraven beken. De Hierdense beek is geen sprengenbeek maar een echte, natuurlijke beek. Vroeger voeren hier kleine schepen overheen om verse vis van Harderwijk naar Staverden te brengen.

3 Dotterbloemen

De sloten langs de Veluwemeerkust kleuren in het voorjaar goudgeel door de dotterbloemen. Deze prachtige voorjaarsbloeiers doen het goed in het gebied dankzij het schone grondwater dat hier omhoog kwelt. Natuurmonumenten, die hier tal van graslanden in beheer heeft, streeft ernaar dat in de toekomst de dotterbloemen ook in de graslanden zelf te zien zullen zijn. Om dat te bereiken worden de betreffende percelen niet langer bemest.Voordat de weg een scherpe bocht naar links en weer naar rechts maakt, ga je rechtsaf een essenbos in.

4 Bloemkampen

Je wandelt door een bijzonder bos: Bloemkampen. Dit is een van de grootste en mooiste essenhakhoutbossen van Nederland. Het essenhakhout in Bloemkampen wordt regelmatig afgezet; op de stobben groeien zeldzame (korst)mossen. Aan de rand van het bos houden wielewaal, spotvogel en koekoek zich op. Aan het eind van het bospad ga je rechtsaf.

5 Kievitsweiland

Het open stuk aan je rechterkant is het Kievitsweiland. Halverwege de jaren negentig is het omgevormd van agrarisch grasland naar nat schraalland. De wei werd geplagd en de sloten ondieper gemaakt. Sindsdien is deze tot ver in de zomer erg nat en groeien er allerlei bijzondere bloemen, zoals met riet- en vleeskleurige orchis, kleine en ronde zonnedauw. Er zijn ook poelen aangelegd waar kleine watersalamander, kikker en pad leven. In het voorjaar zien de graslanden roze van de echte koekoeksbloem. Even verderop linksaf, en daarna de weg blijven volgen.

6 Barrebos

Aan de rechterkant van het pad ligt landgoed Barrebos, een van de kleinste oude landgoederen van Nederland. Het 12 hectare metende particuliere landgoed bestaat sinds 1924 en is sindsdien in bezit bij de familie Holdert. Ze lieten zich onder meer inspireren door de schrijver Frederik van Eeden en stichtten een minimalistische enclave om de gebroken relatie van de mens met de natuur te herstellen. De idealen van toen worden nog steeds zo veel mogelijk nagestreefd. De vijf 'eenvoudige hutten' op het landgoed werden gebouwd om mensen zoveel mogelijk één te laten zijn met de natuur. Ze bestaan nog altijd, en zijn deels verkocht, deels verhuurd. Aan het eind van dit pad moet je de Zuiderzeestraatweg oversteken. Na het rustige begin nu even een drukkere weg; pas goed op bij het oversteken! Loop een stukje langs de Zuiderzeestraatweg in westelijke richting. Sla linksaf bij het pad tussen twee weilanden, met de witte slagboom met 'Landgoed Hulshorst' erop.

7 Landgoed Hulshorst

Het verderop gelegen dorpje Hulshorst is vernoemd naar het landgoed waar je nu doorheen gaat wandelen. Vroeger stond hier ook een landhuis, maar dat is verdwenen. Wat blijft zijn de eeuwenoude wegen, het voormalige koetshuis dat je nu kunt afhuren voor feesten en andere bijzondere gelegenheden en de vroegere tuinmanswoning. Onderweg kom je in het bos in hout uitgezaagde beelden tegen; deze zijn onderdeel van 'Het pad van het FeestBeest', een ongeveer 1 kilometer lange wandeling om het koetshuis heen.Volg het pad tot vlak voor de openbare weg; sla daar rechtsaf. Na het water een klein stuk over de Vuurkuilweg lopen; het eerste bospad rechtsaf slaan. Volg dit pad tot het eind. Sla dan linksaf en vervolg de route over de Broeksteeg. Deze gaat over in de Wijtgraaf. Deze weg volg je; steek de Zuiderzeestraatweg over en sla de tweede weg linksaf (Varenweg).

8 Essenburgh

Landgoed De Essenburgh ligt aan de Zuiderzeestraatweg buiten het dorp Hierden. In het voormalige koetshuis wonen de leden van de priorij Abdij van Berne. Verder is in het kasteel een hotel gevestigd en een trainings- en vormingscentrum.

9 Eindpunt

Je bent bijna aan het einde van de route. We hopen dat je fijn gewandeld hebt! Kijk voor meer wandeltips op natuurmonumenten.nl of download route-app van Natuurmonumenten via nm.nl/wandel/app (gratis voor leden).

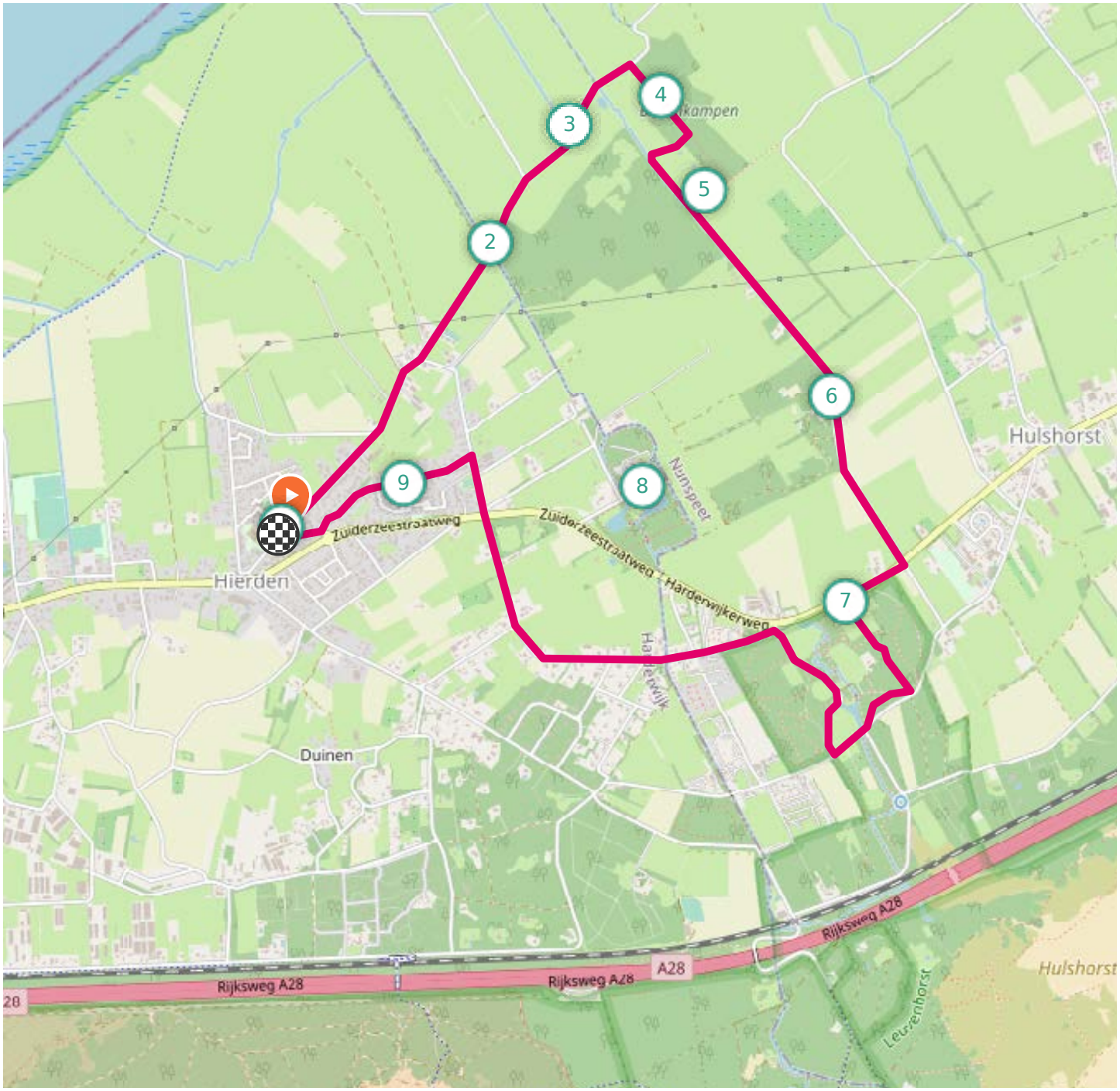
4
3
5
2
6
9
8
7
Hulshorst
Zuiderzeestraatweg
Zuiderzeestraatweg
Harderwijkerweg
Hierden
Duinen
Rijksweg A28
Rijksweg A28
A28
Rijksweg A28
Hulshorst
Leuvenhorst

8 km
Utrecht

Wandelroute Eemland, vlak bij Eemnes

Wandel door het weidse oer-Hollandse landschap bij Eemnes. De wandelroute voert over twee dijken die uit de middeleeuwen stammen, de Meentdijk en de Zomerdijk. Je wandelt tussen de schapen op de dijk en over boerenweggetjes. Maak onderweg een uitstapje naar de vogelkijkhut aan het Eemmeer en bespied de vele watervogels. Vergeet niet je verrekijker!

Startpunt

Theetuin Eemnes
Meentweg 131
3755 PD Eemnes (UT)

OV

Stap uit bij carpoolplaats Blaricum-Bijvanck en steek de Randweg (oost) over. Ga linksaf over het kleine viaduct van de A27. Na ongeveer 400 meter kom je bij Theethuin Eemnes.

8 km
De route is ook beschikbaar in de route-app van Natuurmonumenten via nm.nl/wandel/app (gratis voor leden).

Kinderwagen en buggy
De dijken zijn niet geschikt voor rolstoelen en kinderwagens. Je komt regelmatig een klaphekje of overstap tegen van het ene naar het andere perceel.

Op de Meentdijk en Zomerdijk zijn honden niet toegestaan, ook niet aan de lijn.

Honden zijn aangelijnd toegestaan op het fietspad en de Noord Ervenweg.

Vogelkijkhut Eemmeer
Toon op kaart [https://maps.google.com/?q=52.276442500428,5.3087675571442]

1 Strijd

Achter de dijk van de vroegere Zuiderzee strekken zich lege weilanden landinwaarts uit. De Eem mondde eeuwenlang uit in een open Zuiderzee en stroomde regelmatig over. Rond 1000 begonnen boeren de vruchtbare grond te ontginnen. Daarmee startte een eeuwenlange strijd tegen het water. De boeren ontgonnen het moeras steeds verder noordwaarts, waardoor ze in conflict kwamen met de Gooiers, die van de andere kant kwamen. Na een twist tussen Utrecht en Holland in de 14e eeuw werd de grens bepaald langs de Gooiersgracht. Deze weg, vlak langs de A27, is nog altijd de grens tussen Gooi en Eemland.

2 Waaien

De Meentdijk en de Zomerdijk zijn aangelegd op de Eemoever zoals die er in de middeleeuwen was. Het gebied is daarom rijk aan zogenaamde aardkundige waarden. Opvallend is het aantal waaien waar je langskomt. Ze zijn ontstaan bij doorbraken van de Eemdijk. Het water kolkte soms met veel geweld door de dijk en sloeg gaten met een diepte van vele meters. Langs de wandeling liggen een aantal van deze waaien. Halverwege de Meentdijk staat een informatiepaneel met meer informatie over de aardkundige waarden.

3 Naar de vogelkijkhut

Sla hier even af om een kijkje te nemen in de vogelkijkhut aan de oever van het Eemmeer. Hier zie je geen weidevogels, maar rietvogels zoals grote karekieten en rietgorzen. En verder veel watervogels, waaronder slobeenden, kuifeenden en smienten. In de winter strijken er duizenden ganzen en honderden zwanen neer in het gebied.

4 Klinkerweg

Op de Zomerdijk was vroeger een verhard karrenspoor. Deze klinkerweg, die nog uit de middeleeuwen stamt, is niet voor niets een rijksmonument. Hier en daar zijn banken neergezet. Strijk eens neer voor een pauze en geniet van de rust en de weidsheid.

5 Verder langs de Zomerdijk

De wandelroute gaat hier naar rechts (Corsrijkseweg). Bij de volgende kruising sla je rechtsaf (Noord Ervenweg) Je kunt ook nog een eindje verder rechtdoor wandelen over de dijk en genieten van het weidse uitzicht over Eemland. Keer daarna weer terug naar dit punt om de wandelroute te vervolgen. Je wandeling wordt dan 10,1 km in totaal.

6 Vogels kijken op de Noord Ervenweg

Natuurmonumenten werkt aan de weilanden aan de Noord Ervenweg zodat hier de leefomstandigheden voor weidevogels verbeteren. Zo is de waterhuishouding verbeterd door enkele weilanden onder ondiep water te zetten en door de plaatsing van een waterwielpomp. Hier kunnen de vogels makkelijker voedsel vinden en ze vinden er ook een veilige overnachtingsplaats. Door de verlaging van de slootoevers wordt hetzelfde doel bereikt. Omdat deze oevers vlak bij de weg liggen kun je de vogels nu van dichtbij bekijken.

7 Kwetsbaar gebied

Overstromingen van de voormalige Zuiderzee hebben hoogteverschillen in het landschap achtergelaten. De afwisseling van droge en natte gedeelten is gunstig voor weidevogels, waaronder kievieten, grutto's, tureluurs, scholeksters en zelfs de zeldzame kemphanen. Toch is Eemland een kwetsbaar gebied. Vooral vanwege zijn beperkte omvang. Om bijvoorbeeld de bedreigde grutto beter te beschermen moet het reservaat worden uitgebreid. Meer variatie in het waterpeil is eveneens gunstig voor weidevogels. Onze boswachters zetten zich in voor deze belangrijke randvoorwaarden.

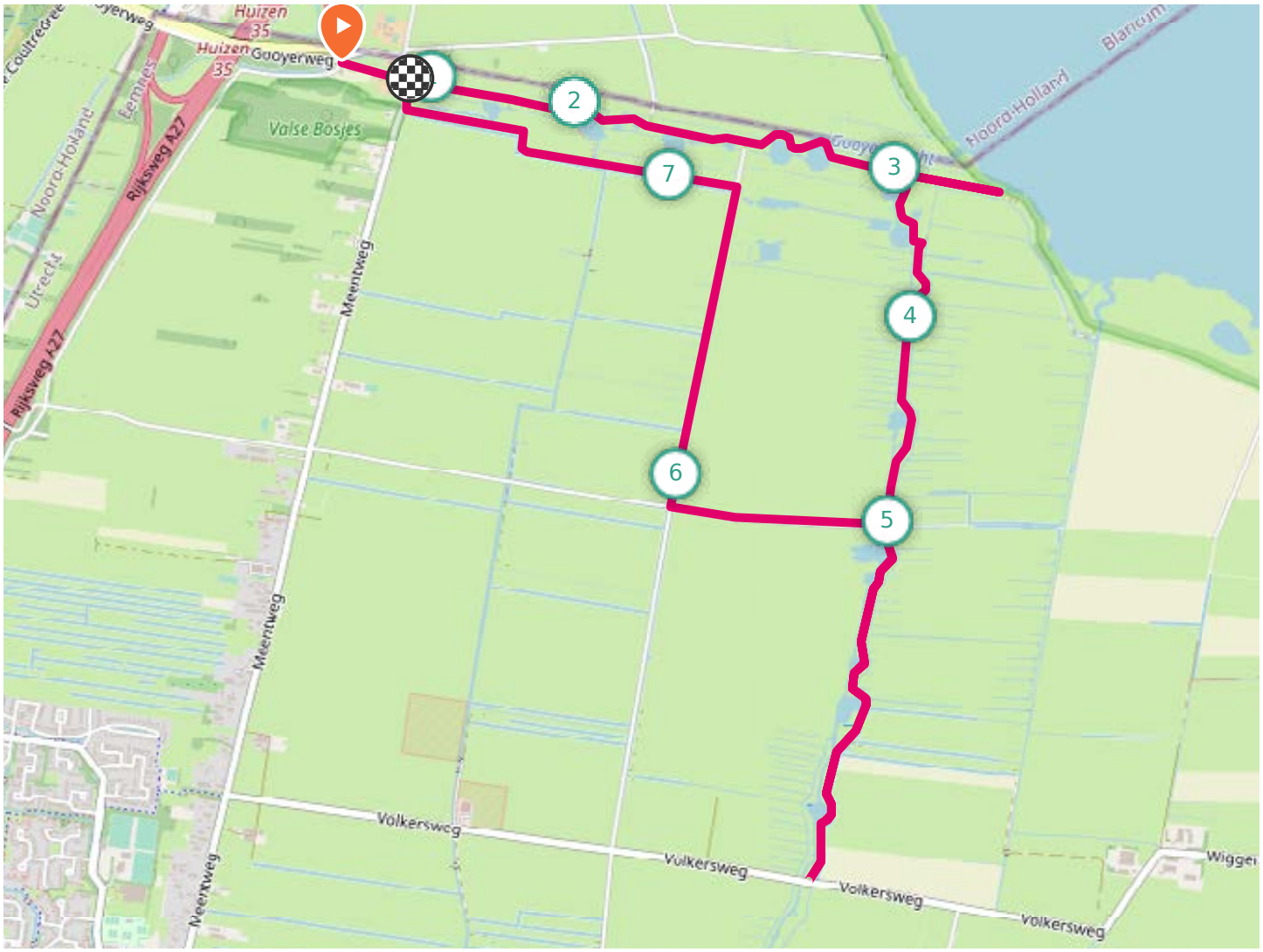

Boer Peter en boswachter Haije over hun samenwerking

Boer Peter Hilhorst en boswachter Haije Valkema van Natuurmonumenten werken al vele jaren gezamenlijk aan het beheren van de Eempolder. Boer Peter: "Het gebied kent een zeer open karakter en dat willen we gezamenlijk behouden." Boswachter Haije: "Dit gebied is uniek voor weidevogels. Natuur en boeren gaan zeker goed samen in dit gebied, ondanks de verschillende belangen weten we elkaar hier goed in te vinden en respecteren we de verschillende doelstellingen." Boer Peter doet aan weidevogelbeheer op zijn eigen bedrijf en beheert land voor Natuurmonumenten. Het hoofdinkomen bestaat uit de melkveehouderij, maar daarbij is oog voor biodiversiteit ook belangrijk. Het naastgelegen natuurgebied profiteert hiervan.

22,13 km
Noord-Holland

Fietsroute landgoed Nijenburg, Bergermeerpolder en Loterijlanden, vlak bij Alkmaar

Fiets over landgoed Nijenburg, de bloemrijke Loterijlanden en over duizend jaar oude dijken in de Bergermeerpolder. Behalve door polders voert de route je ook door gevarieerd bos en over eeuwenoude dijkenstelsels, aangelegd door de abdij van Egmond. Fiets en ontmoet weidevogels, bergeenden, Schotse hooglanders en vuurvlinders.

Startpunt

Parkeerplaats Stetlaan

De A9 (Haarlem-Alkmaar) tot de ringweg Alkmaar uitrijden. Daar tweemaal links de borden naar Heiloo volgen. Na het passeren van landgoed Nijenburg ga je rechts de Kerkelaan in. Na de spoorwegovergang (weg heet nu Belieslaan) rechts de parkeerplaats op.

22,13 km
De route is ook beschikbaar in de route-app van Natuurmonumenten via nm.nl/wandel/app (gratis voor leden).

OV

Vanaf NS-stations Alkmaar of Heiloo. Bij beide stations kun je een OV-fiets huren.
Vanaf NS-station Heiloo ga je links de Stationsweg in. Bij eerste kruising sla je rechts af, volg de Westerweg langs de benzinepomp. Fiets deze helemaal uit tot je bij de spoorwegovergang op de fietsroute komt.
Vanaf NS-station Alkmaar de ANWB-fietsborden 'Bergen' volgen tot je bij Speelderij De Batavier op de fietsroute komt.

1 Heilooërbos

De route begint op de strandwal. Vroeger waren deze hoger gelegen en zandige gronden aantrekkelijk om op te wonen. Zo ontstonden Heiloo en Alkmaar. Het Heilooërbos is vanaf de achttiende eeuw aangeplant als onderdeel van het landgoed Nijenburg. De strandwal was trouwens ook ooit bebost. Tijdens het beleg van Alkmaar in 1573 kapten de Spanjaarden echter de laatste stukken bos.Vervolg het fietspad (Westerweg).

2 Landhuis Nijenburg

Vanaf de zichtas heb je hier heel even zicht op het landhuis Nijenburg. Je ziet nu het oudste deel van dit huis, kort na 1700 gebouwd.
Fiets verder over de Westerweg tot T-splitsing met verkeersspiegel (na bocht naar rechts). Hier ga je links en later nog een keer links (Kalkovensweg) over het spoor. Vervolgens eerste weg links (Mondriaanstraat), bocht naar rechts (Picassolaan) en dan Aert de Gelderlaan oversteken en links het fietspad op. Bij de verkeerslichten recht oversteken. Je passeert het verkeersbord 'einde bebouwde kom'. De route gaat hier naar rechts de Meerweg op, die je met de nodige bochten volgt tot je rechts een fietspad met rood asfalt op kunt (let op het rood/witte paaltje). Aan het einde vóór de ijsbaan naar links. Na de parkeerplaats rechts het fietspad op. Meteen links de weg oversteken (fietsbordje camping volgen). Deze weg (Olympiaweg) vervolgen. Hij gaat over in een fietspad (let op: slecht wegdek). Steek de vaart over en ga met de bocht mee naar rechts (Robonsbosweg). Het fietspad gaat even verderop naar de linkerzijde van de weg. Ter hoogte van speeltuin De Batavier moet je (met stoplicht) weer oversteken naar de rechterkant van de weg, aan de overkant links het fietspad op. Na 300 meter links de Groeneweg in.

3 Bergermeerpolder en Loterijlanden

Je fietst hier door de Bergermeerpolder met aan je rechterhand De Loterijlanden.Na diverse middeleeuwse inpolderingen tussen Bergen en Egmond en Alkmaar bleven het grote moerassige Bergermeer en Egmondermeer over. Beide meren konden in 1564 als een van de eerste droogmakerijen door een ringvaart en molens worden drooggelegd. De Bergermeerpolder ligt gemiddeld zo'n 1 meter onder NAP.Delen land waren echter niet optimaal bruikbaar en zelfs ongewild: te drassig! Deze natte hooi- en weilandjes verlootte men elk jaar onder arme boeren. De Loterijlanden werden in de loop van tijd zeer voedselarm. De tijdelijke gebruikers haalden wel hooi van het land, maar gaven er zelden mest voor terug. Die voedselarme bodem van de Loterijlanden en de nattigheid levert wel weer mooie bloemrijke graslanden op! In het voorjaar ziet het hier geel van de dotterbloemen en roze van de koekoeksbloemen. Vervolg de Groeneweg.

4 Voormalig vliegveld

Aan de andere kant van de weg zie je een stel betonnen bouwsels. Het zijn de bunkers van voormalig Vliegveld Bergen. Een deel is van Nederlandse makelij, de rest is door de Duitsers gebouwd tijdens de Tweede Wereldoorlog. Net als de Loterijlanden ligt het oude militaire vliegveld in een laag deel van de Bergermeer.Fiets verder over de Groeneweg en ga rechts bij de ingang van Ecodorp Bergen. Vlak voor de bosrand ga je links het Paddenpad (fietspad) op. Aan het eind links de Sluislaan in. Vanaf hier is de route tot aan Heiloo bewegwijzerd met zeshoekige ANWB-borden 'Duinstreekroute'. Aan het eind links de Voert op.

5 Damlanderpolder

Deze oude polder vormt de overgang tussen de Bergermeer en de duinen. Vanaf 1994 beheert Natuurmonumenten de Damlanderpolder. De polder ontwikkelde zich vanaf toen tot schraal duingrasland met kraaiheide, struikheide en vele andere planten. Samen met de aangrenzende Philisteinse Polder is het nu een aantrekkelijk natuurgebied voor padden, vuurvlinders en bergeenden! De bergeend broedt graag in oude konijnenholen in de duinen en zoekt naar voedsel in de sloten van het polderland. De overgang van duin naar polder en de toestroom via duinrellen van schoon duinwater zorgt voor elk wat wils!Links het fietspad langs de Herenweg nemen.

6 Jonge duinen

De Herenweg voert je langs duinranden. Het land is hier duidelijk hoger dan de strandwal bij Nijenburg. Zo'n duizend jaar geleden was het hoogteverschil nog miniem. Echter, zandverstuivingen veranderden in de loop van tijd de voorste strandwal in een uitgebreid duinmassief. De strandwallen verder landinwaarts zijn weinig veranderd! Na Gasterij 't Woud scherp links de Banweg in, vervolgens rechts de Kromme Dijk op.

7 Oude dijken

In de omgeving van Egmond ligt een stelsel van oude dijken. Sommige zijn al duizend jaar oud en aangelegd in opdracht van de abdij van Egmond. Gaandeweg zijn de middeleeuwse dijken afgegraven. De namen van de wegen waar je overheen fietst, vertellen je nu nog waar en hoe de monniken dijken opwierpen; zoals de Kromme Dijk.Fiets verder tot aan de drukke Hoeverweg en ga daar rechts richting Egmond aan den Hoef. Blijf de Hoeverweg volgen, het fietspad loopt eerst links, later rechts van de weg, om daarna langs de rand van de woonwijk (Slotweg) verder te gaan. Linksaf en bij de rotonde rechtdoor de Hoeverweg oversteken, Kalkovenseweg op. Rechts en meteen links het Zomerdijkje in, die je tot aan de rand van Heiloo volgt.
Na parkeerplaats Het Maalwater ga je linksaf (Belieslaan).
Even verder Stetlaan in. Je bent weer terug bij het startpunt.

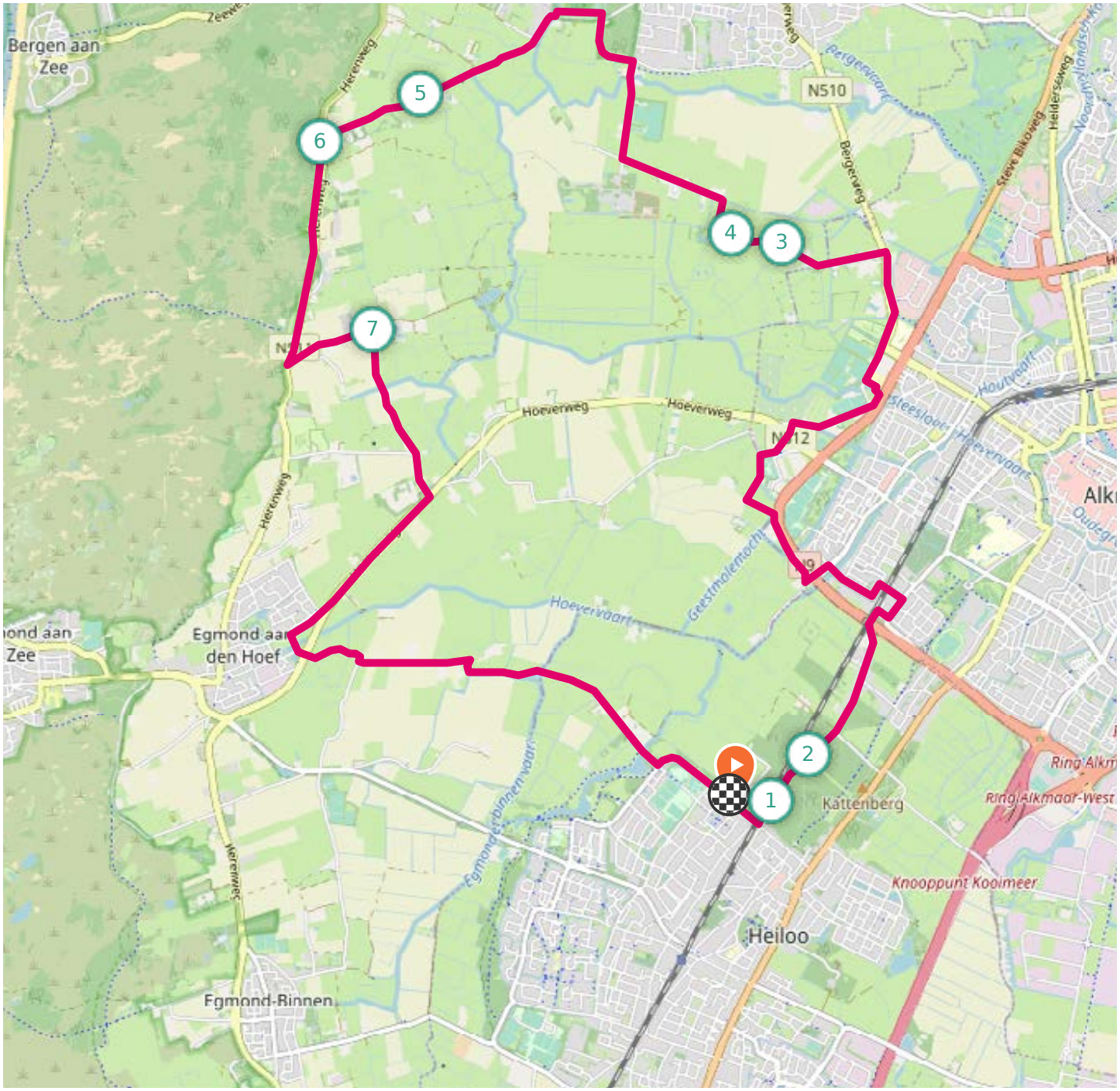
Bergen aan Zee
Egmond aan den Hoef
Egmond-Binnen
Heiloo
Kattenberg
N510
Hoeverweg
Hoevervaart
Geestmolenvaart
Egmonder Binnenvaart
Knooppunt Kooimeer
Ring Alkmaar-West
1
2
3
4
5
6
7

26 km
Zuid-Holland

Weidevogelroute op het Rotterdams platteland

Welkom op het Rotterdams platteland. Je zou het misschien niet verwachten, maar de havenstand heeft haar eigen weidse polderland! Vanaf Rodenrijs fiets je zo de polders in. Een groot deel hiervan wordt beheerd door de boswachters van Natuurmonumenten. Hier werken we samen met lokale boeren om te zorgen dat zeldzame, oer-Hollandse weidevogels weer een toekomst hebben.

Startpunt

Fietsenstalling metrostation Rodenrijs
Stationsweg 2
2651 BH Berkel en Rodenrijs

OV

Vanaf Rotterdam CS reis je naar metrohalte Rodenrijs. Vanaf hier is het ongeveer 20 tot 30 minuten lopen. Kom je uit een ander deel van het land? Je kunt een OV-fiets bij Rotterdam CS huren. Fiets van daaruit naar het startpunt of reis met de fiets (buiten spitstijden) in de metro naar Rodenrijs.

Fiets de route met audio!
Ben jij benieuwd hoe zo'n grutto nu eigenlijk klinkt? Of op welk geluid je moet letten als je de kievit wilt spotten? Of vind je het gewoon fijn om de route te fietsen met de teksten gesproken op de achtergrond? Download dan de route-app van Natuurmonumenten (zie hieronder).

26 km
De route is ook beschikbaar in de route-app van Natuurmonumenten via nm.nl/wandel/app (gratis voor leden). Deze route gaat over openbare wegen.

1 Polderbloemen en -vogels

Het eerste stuk van de fietstocht gaat dwars door de Zuidpolder over het Polderpad. Tot 2016 was dit nog gewone landbouwgrond. Nu de boswachters van Natuurmonumenten dit gebied beheren, komen er steeds meer bloemen, vogels en vlinders in de wei. En let goed op de natuurvriendelijke sloten die gegraven zijn. In deze oevers kun je vaak de prachtigste bloemen en vogels zien.

2 Belevenisboerderij Schieveen

Is de schapenboerderij open? Kom gerust binnen. Hier werkt Natuurmonumenten samen met stadsherders Martin en Petra. Je ontdekt hier het boerenleven! Knuffel met boerderijdieren, ontdek bloemen en planten in de moestuin of ravot in Speelnatuur van OERRR. Laad even op voor je weer verder fietst en drink rustig een kopje koffie of thee op het terras. De lokale Schieveense kruidkoek van boerin Petra is een echte aanrader! De Belevenisboerderij [www.natuurmonumenten.nl/belevenisboerderij-schieveen] ligt in Polder Schieveen. Samen met de gemeente Rotterdam en lokale boeren als Martin en Petra beheren onze boswachters de grootste open polder van Rotterdam.
Belangrijk om te weten is dat er in deze polder een groot bedrijventerrein gepland was. Vanwege de crisis is dat voorlopig niet doorgegaan en dankzij Natuurmonumenten is er juist ruimte voor weidevogels ontstaan!

3 Contrast

Grutto-grutto. Hoor je dit geluid? Dan heb je onze nationale vogel gehoord, de grutto. Gemakkelijk te herkennen toch? Hij roept zijn eigen naam en broedt hier in Polder Schieveen. Vanaf hier heb je misschien wel het mooiste uitzicht op de Rotterdamse polders én de skyline van de stad. Het contrast tussen stad en natuur, steen en groen, is nergens zo goed te beleven als hier. Boer en boswachter werken hier samen om weidevogels een toekomst te geven. Het gaat namelijk erg slecht met de weidevogels. Door de intensivering van onze landbouw daalt het aantal grutto's, kieviten en tureluurs rap in Nederland. En als je weet dat ruim 90% van de grutto's in Nederland broedt, begrijp je dat bescherming hard nodig is om de soort te behouden.
In Schieveen werken onze boswachters met de voorlopers onder de boeren om de boerenlandvogels weer een plekje te geven. Zo maaien ze bijvoorbeeld niet het gras voor 15 juni. Wanneer de kuikens in het voorjaar uit het ei zijn gekropen, hebben ze alle tijd om te leren vliegen. Als de boer met de trekker het gras maait na half juni, hebben de jonge grutto's, kieviten en tureluurs de kans om weg te vliegen. Neem je nog even een foto van het uitzicht voor je weer verder fietst?

4 Uitzichtpunt Polder Noord-Kethel

Nu je over de Schie bent gefietst, heb je de stad echt achter je gelaten. Je bent in de gemeente Midden-Delfland aangekomen. Hier zie je de volgende weidevogelpolder, Polder Noord-Kethel. Begin deze eeuw was deze polder gewoon modern boerenland. De weidevogels waren grotendeels verdwenen. Inmiddels is 173 hectare weiland in eigendom en beheer bij Natuurmonumenten. De boswachters werken hier om weidevogels weer een plek te geven. Zo is de waterstand in natuurgraslanden in het broedseizoen hoger dan elders. In de drassige grond vinden de grutto en de tureluur met hun lange snavels makkelijker hun voedsel. Zij zoeken naar kleine diertjes en wormen die in de bodem zitten.
Doordat het water in het broedseizoen hoger staat, groeit het gras langzamer. Kuikens kunnen zich hierdoor makkelijker door het grasland verplaatsen. Hoog gras kan verstikkend werken voor die kleine kuikens. Maar dat is hier dus niet het geval!

5 Landschap als cultureel erfgoed

Stap hier van je fiets en bezoek de twee bankjes. Naast natuur, beschermen onze boswachters ook cultureel erfgoed. Vaak zijn dat gebouwen, maar in dit geval zijn dat het landschap en verborgen landschappelijke elementen zoals terpen en slotenpatronen. De informatiepanelen vertellen je er alles over.

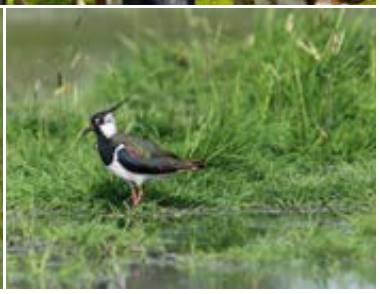

6 Samen met boeren voor de weidevogels

Even verderop, vlak bij de Vlaardingse Vlietlanden, ligt de Commandeurspolder. De achterste hoek (23 ha) van de Commandeurspolder is aangewezen als een 'weidevogel-kerngebied': een landbouwgebied waar de weidevogels voorop staan. Dit betekent drassige greppels en flauwe oevers, kruidenrijk gras waar insecten op afkomen en een brede grens-sloot, om honden en katten buiten de deur te houden die de broedende vogels kunnen verstoren. Het weidevogelkerngebied wordt beheerd samen met boeren uit Midden-Delfland en is één van de projecten van het Weidevogelpact, het samenwerkingsverband met groene partijen uit Midden-Delfland. Dit pact heeft als doel de weidevogelstand in Midden-Delfland op peil te houden en het broed- en foerageergebied te verbeteren.

7 Goed voor insecten en weidevogelkuikens

Nog een afspraak tussen de boeren en boswachters: in de graslanden gebruiken we geen kunstmest. Hierdoor wordt de bodem voedselarmer. En dat is goed nieuws voor bijzondere plant- en bloemsoorten. Op voedselrijke stukken grond bloeien vaak maar enkele, algemene soorten. Na een paar jaar zie je dat het aantal bloemen en kruiden in het grasland groeit. Op de bloemen komen dan weer insecten af. Weidevogelkuikens

rennen van bloem naar bloem om de beestjes op te peuzelen. Het mag voor zich spreken dat we hier ook geen gif spuiten. Na het broedseizoen gaat het waterpeil trouwens gewoon weer omlaag. Zo wordt de grond droger waardoor de boer het land met zijn trekker op kan. Het is namelijk belangrijk dat de graslanden gemaaid worden. Dit is goed voor de boer, hij kan het gras opslaan zodat zijn koeien in de winter ook te eten hebben. En door het afvoeren van het gras, wordt de grond weer wat voedselarmer, zodat er steeds meer bloemen en kruiden verschijnen in het landschap. Goed voor insecten en weidevogelkuikens!

8 Ingezakt

Is het je al opgevallen hoe ontzettend laag Polder Noord-Kethel ligt? Veel lager dan de Schie! In kletsnat grasland groeit niet veel. En daarom doen boeren al eeuwen hun best om het water in hun landerijen af te voeren. Alleen, als het land uitdroogt, klinkt de veenbodem in. En dat zorgt er dus voor dat het land steeds iets verder en verder 'inzakt'. Als je dat maar eeuwen doet, zakt het land zo ver weg, zoals je hier kunt zien.
Omdat onze boswachters en boeren geen kunstmest en gif meer gebruiken, het waterpeil omhoog gaat en we niet maaien voor 15 juni, gaat het goed met de weidevogels in Polder Noord-Kethel. De weidevogelstand is weer terug op het niveau van veertig jaar geleden. En daar zijn de kieviten én boswachters erg blij mee!

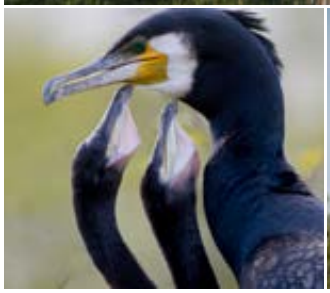

9 Vogelparadijs in de Randstad

De eerste van de drie tussenstops bij de Ackerdijkse Plassen, een bijzonder vogelparadijs middenin de Randstad. Zet je fiets even op slot en wandel heel stil naar het kijkscherm. Hier sta je midden in onze aalscholverkolonie. Kijk goed in de bomen en tel hoeveel nesten je ziet.
Vanaf eind december zoeken de aalscholvers een plekje in de bomen om hun nest te bouwen. Zoals je kunt zien, zijn de nesten onderin de bomen flink onder gescheten door de bovenburen. Dus je zult begrijpen: hoe hoger je in de boom zit, hoe beter. Tijdens een zachte winter zitten de aalscholvers eind december al op het nest. Dan kunnen de paartjes begin februari al jongen hebben. Het is dan niet te hopen dat er nog een flinke vorstperiode aankomt. Jagen op vis en het warmhouden van de kwetsbare kuikens is dan een hele uitdaging.

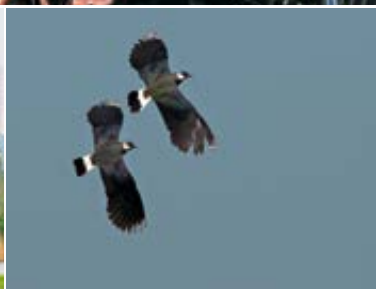

10 Uitkijktoren De Tureluur

Vanaf uitkijktoren De Tureluur heb je een prachtig uitzicht op de Ackerdijkse Plassen. De boswachters van Natuurmonumenten beheren deze plassen met als doel om zoveel mogelijk vogels een broed-, eet- en rustplek te geven. Rechts zie je de moerasbossen om de plassen, hier zitten de aalscholvers. Maar ook alle bosvogeltjes zoals vinken, koolmezen en grote bonte specht vinden daar hun plek. Recht voor je zie je rietlanden, vogels zoals de rietzanger, blauwborst en rietgors zingen hier in het voorjaar hun hoogste lied. En langs de open plassen kunnen blauwe reigers en lepelaars hun kostje bij elkaar scharrelen. Er komen veel bedreigde vogelsoorten in het natuurgebied voor.
Jaarlijks worden ruim 100 verschillende soorten vogels waargenomen, waarvan er 55 broeden in de Ackerdijkse Plassen. Natuurmonumenten werkt eraan om deze natuur bij de stad in stand te houden voor de bijzondere bewoners. Een uniek gebied, gelegen middenin het drukke Zuid-Holland!

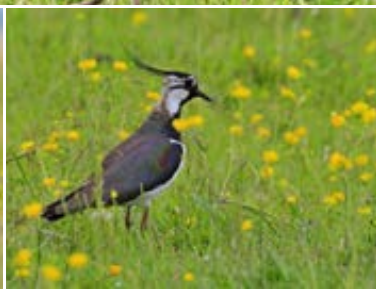

11 Weidevogelkolonie

De laatste stop is de uitkijksilo. Hier sta je bijna midden in de weidevogelkolonie. Ondanks dat het niet een heel groot gebied is, broeden hier toch jaarlijks ongeveer 10 paar grutto's succesvol. En dat is niet zo gek. Onze boswachters kennen inmiddels het recept van goed weidevogelbeheer. Samen met onze leden, vrijwilligers en boeren zorgen we ervoor dat je de weidevogels weer hoort roepen in de polders. Hier baltst de grutto. Kieviten buitelen door de lucht. Of je hoort de tureluur.

12 Eindpunt

De route loopt via de Belevenisboerderij terug naar metrostation Rodenrijs. We hopen dat je genoten hebt van de vogels en het bijzondere landschap zo vlak bij de stad. Ben je nog niet uitgefietst? Kijk dan op natuurmonumenten.nl of zoek in de route-app van Natuurmonumenten via nm.nl/wandel/app (gratis voor leden).

Steun de boswachter!

Vind jij het belangrijk dat de oer-Hollandse weidevogels beschermd worden en een toekomst houden in ons land? Word dan lid van Natuurmonumenten. Dit kun je op onze website doen of bij Belevenisboerderij Schieveen. Als je nu bij de Belevenisboerderij lid wordt van Natuurmonumenten, krijg je direct €10 korting in de boerderijwinkel! Sluit deze fietstocht af met een welverdiend kopje koffie of thee.

Natuurmonumenten

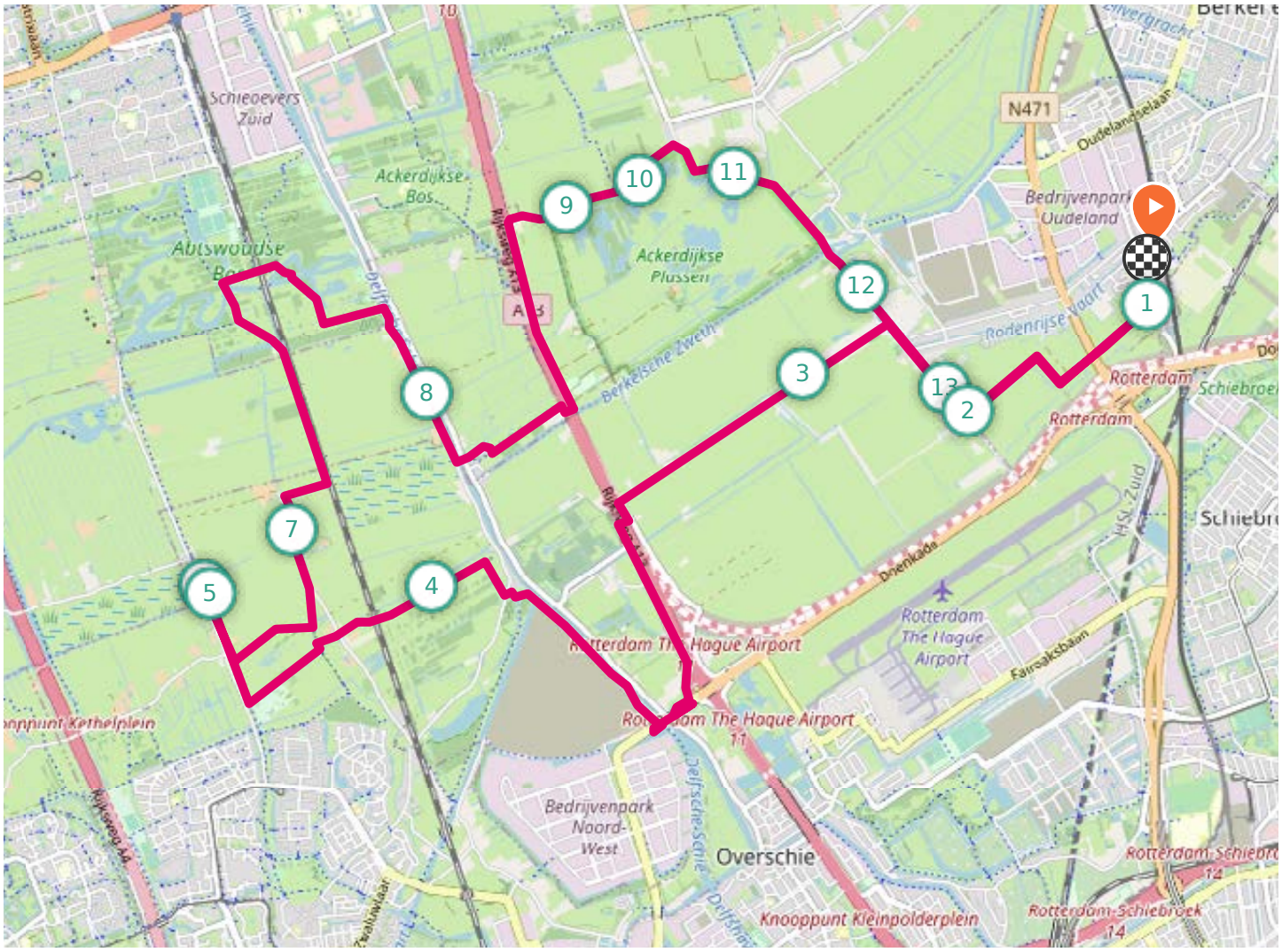

Colofon - ©2021

Fotografie voorkant: Martin van Lokven Photography

Fotografie routes: Natuurmonumenten

GA VEILIG OP PAD!

De natuur is voor veel mensen heel belangrijk. Laten we er samen voor zorgen dat het mogelijk blijft. Vermijd drukke plekken, ga op rustige tijdstippen, houd afstand en blijf thuis bij griepverschijnselen.

Voor actuele informatie ga naar **nm.nl/coronavirus**

Meer wandelinspiratie opdoen?

Op de website van Natuurmonumenten vind je nog veel meer routes door heel Nederland die je gratis kunt downloaden.

Dus neem ook een kijkje op **nm.nl/routes**

Help mee!

Onze natuur is niet alleen schitterend, maar ook kwetsbaar. Wij moeten de natuur koesteren. Samen met onze boswachters, leden en vrijwilligers werken wij iedere dag aan een natuurlijker Nederland.
Doe ook mee en ga naar **nm.nl/word-lid**

Veel plezier in onze schitterende Nederlandse natuur!

Campina is partner van Natuurmonumenten

HELP DE NATUUR MET DIT PAK MELK

Campina en Natuurmonumenten hebben de handen ineengeslagen om de Nederlandse natuur op en om de boerderij te versterken. Daarom werken boer en boswachter samen aan de natuur op het boerenland. Boer en boswachter zoeken samen naar naar verbeteringen die goed zijn voor zowel de natuur als voor de bedrijfsvoering van de boer.

Dat kan je zien aan bijvoorbeeld een bloem- en kruidenrijk landschap waar ruimte is voor vlinders, insecten en madeliefjes. Door te kiezen voor Campina draag jij hier ook aan bij en steun je de Campina-boeren. Zo maken we samen het verschil.

All4Biodiversity

Dit routeboekje is mede mogelijk gemaakt door het Europese LIFE IP All4Biodiversity.

Meer weten? Kijk op campina.nl/natuurmonumenten